

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι: φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδ. φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχ. ἀπὸ 1 ἰαν. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἑτησίου — Τιμὴ προηγ. φύλλον λ. 30 — Γραφ. τῆς Διευθύνσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6.

1 Ἀυγούστου 1876

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΡΙΚΙΟΝ ΒΑΘΚ

Συνίξις: ἰδί σελ. 465.

Τί σημαίνει τὸ ἐργάζεσθαι.

Προχθὲς ἓνας εὐρωστός ἄνθρωπος ἦλθε νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνην ἀπὸ τὸν κ. Σάββα, πλούσιον ἰδιοκτῆτην τῆς γειτονίας. «Πῶς, τῷ λέγει, δὲν ἐντρέπεται νὰ ἐπαιτῇ;» — Ἐπαιτῶ διότι δὲν ἔχω ἐργασίαν, ἀπήντησεν οὗτος. — Νὰ σὲ δώσω, ἀπήντησεν ὁ κ. Σάββας. Φέρε μου τὸν σωρὸν ἐκείνον τῶν ξύλων τῆς αὐλῆς ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ εἰς τὰ δεξιὰ καὶ θὰ λάβῃς δύο δραχμάς.» Ἐντὸς ὀλίγων ὥρων τὰ ξύλα μετεκομίσθησαν καὶ ὁ κ. Σάββας πληρώων προσέθηκε:

«Ἐὰν δὲν ἔχῃς ἐργασίαν αὐριον, ἔλθε νὰ μ' εὕρῃς.» Ὁ ἄνθρωπος ἦλθε καὶ ὁ κ. Σάββας τῷ εἶπε νὰ φέρῃ τὰ ξύλα ἀπὸ τὰ δεξιὰ εἰς τὰ ἀριστερὰ, καὶ ἀκολούθως τὸν ἐπλήρωσε. Ἐπὶ τινὰς ἀκόμῃ ἡμέρας τὰ ξύλα ἐξηκολούθησαν νὰ μεταφέρονται ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἀπὸ τὰ δεξιὰ εἰς τὰ ἀριστερὰ, ἀλλ' ἀκολούθως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦλθε πλέον, ἀν καὶ ἐπληρώθη τακτικῶς τὴν συμφωνηθεῖσαν τιμὴν.

Ὁ κ. Σάββας εἶπε: «Δὲν εἶναι ἔντιμον νὰ λαμβάνῃ τις χρήματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐκέρδισε, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐναρρύνεται ἡ ἐπαιτεία.»

Ὁ ἄνθρωπος ὅστις κατεγίνετο εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν ξύλων εὗρεν ἐπὶ τέλους ἀνυπόφορον νὰ κοπιᾷ ἄνευ οὐδενὸς χρησίου ἀποτελέσματος.

Ἐγένετο πολὺς λόγος ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ ὅλος ὁ κόσμος εὕρισκεν ὅτι ἡ ἐργασία δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὴν κίνησιν τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν. Δύναται τις νὰ κοπιᾷ καὶ νὰ καταβάλῃ πολλοὺς ἀγῶνας καὶ διὰ νὰ παίξῃ, ἀφοῦ ὑπάρχουσι παιγνίδια ἐπιδεξιότητος. Ἡ ἐργασία πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε ἓνα χρήσιμον σκοπὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ παραγωγὴ. Οἱ μὲν παράγουσι, καλλιεργοῦντες τὴν γῆν, συνάζοντες γεωργικὰ προϊόντα· ἄλλοι ἐργαζόμενοι τὸν σίδηρον, τὴν ξυλικήν, τὰ ὑφάσματα καὶ μυρία ἄλλα πράγματα καὶ παράγοντες βιομηχανικὰ προϊόντα· ἄλλοι ἐργάζονται μετακομίζοντες ἐμπορεύματα, περιτυλίσσοντες καὶ συσκευάζοντες αὐτὰ, ἐπειδὴ δὲ παρέχουσιν ὑπηρεσίας, πληροῦνται. Πῶς θὰ εἴχαμεν τὸν καθ' ὅν τῆς Βραζιλίας, τὸ πέπερι τῶν

Ἰνδιῶν, τὰς θερμὰς μηλωτὰς τῆς Ῥωσσίας ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἐμπόριον;

Ἄμα ἤκουσαν τὴν ἀνωτέρω διδασκαλίαν τὰ παιδιὰ εἶπον μεταξὺ τῶν: «Καὶ ἡμεῖς ἐργαζόμεθα. Τί παράγομεν;»

— Τί παράγετε; ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος ὅστις ἤκουσε τὴν ἐρώτησιν. Παράγετε τὴν μάθησιν καὶ τὴν σοφίαν ἧτινα θὰ σᾶς καταστήσουν καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ δι' ὧν θὰ κερδίζετε εὐκολώτερον τὰ πρὸς τὸ ζῆν, θὰ ζῆτε ἐντίμως καὶ θὰ ᾔσθε χρήσιμοι εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς τὸν πλησίον σας. Ἐγὼ δὲ ἐργάζομαι διδάσκων σας ὡς ὁ ἱατρὸς ὅταν σᾶς θεραπεύῃ· ὑπάρχουσι μάλιστα τέχναι καὶ ἄνθρωποι κατασκευάζοντες ἀντικείμενα διασκεδάσεως, διὰ τὰ ὁποῖα εὕρισκονται πολλοὶ ἀγορασταί, διότι ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐργάζεται εἶναι καλὸν νὰ ἔχῃ καὶ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς του.

Ἡ ἐργασία εἶναι μία τῶν ἀναγκῶν.

— Εἶναι ἀληθές, ἠρώτησε μίαν τῶν ἡμερῶν ὁ Παῦλος, ὅτι ἄλλοτε ὁ σίτος ἐφύτρωνε μόνος του καὶ ὅτι δὲν ἦτον ἀνάγκη οὔτε αὐτὸς νὰ σπαρῇ, οὔτε ἡ γῆ νὰ καλλιεργηθῇ;

— Τοῦτο θὰ ἐγίνετο, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος μειδιῶν, τὸν καιρὸν καθ' ὃν ὁ σίτος ἐθερίζετο καὶ μόνος του, ἐπήγαινε μόνος του εἰς τὸν μύλον διὰ νὰ ἀλεσθῇ καὶ τέλος ὅταν τὸ ἄλευρον ἐγίνετο ἄρτος χωρὶς νὰ ζυμωθῇ καὶ χωρὶς νὰ ψηθῇ.

— Ὁ λεγόμενος λοιπὸν χρυσοῦς αἰὼν εἶναι παραμύθι; εἶπεν ὁ Παῦλος.

— Βεβαίως.

— Τὰ δένδρα ὅμως φυτρῶνουν μόνα των, εἶπεν ἓν ἄλλο παιδίον.

— Ἀναμφιβόλως, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος, ἀλλ' οἱ καρποὶ των εἶναι μικροὶ καὶ ἀνούσιοι. Διὰ νὰ κάμνουν καλοὺς καρποὺς, τὰ δένδρα πρέπει νὰ ἐμβολιάζωνται, νὰ καθαρίζωνται, πᾶσαι δὲ αὐταὶ αἱ περιποιήσεις ἀπαιτοῦσιν ἐργασίαν.

— Ἐμβολιάζουν καὶ τὸ σιτάρι; ἠρώτησεν ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Παύλου.

— Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ καλλιεργοῦσι τὴν γῆν, τὴν παχύνουσι διὰ λιπαμάτων καὶ σπείρουσι τοὺς καλοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς κόκκους τοῦ σίτου. Ἀπαιτοῦνται δὲ καὶ ἄλλαι φροντίδες ὅπως οἱ στάχεις γείνωσι μεγάλοι καὶ οἱ κόκκοι χονδροί. Ἐὰν ἡ γῆ δὲν ἐ-

καλλιεργεῖτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἴσως θὰ παρήγε μὲν ὀλίγους καχεκτικούς στάχεις, ἀλλ' οὐδέποτε ὅσους ἀναγκαιοῦσι δι' ὅλον τὸν κόσμον.

— Ἐπειτα, παρετήρησεν ὁ Παῦλος, τὰ ἐνδύματα, αἱ οἰκίαι, τὰ βιβλία καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα δὲν θὰ ὑπῆρχον, ἐὰν δὲν κατεσκευάζοντο.

— Ἀληθῶς! ἀπήντησαν ὅλα ὁμοῦ τὰ παιδιά.

— Τὸ βλέπετε, προσέθηκεν ὁ διδάσκαλος, ἡ ἐργασία εἶναι μία τῶν ἀναγκῶν. Ἄνευ τῆς ἐργασίας οὔτε ἡ τροφή θὰ ἦτον ἀρκετή, οὔτε τὰ ἐνδύματα, οὔτε μυρία ἄλλα πράγματα, τὰ μὲν χρησιμώτερα τῶν δέ.

Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

"Ἐπταί συνίχεα."

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

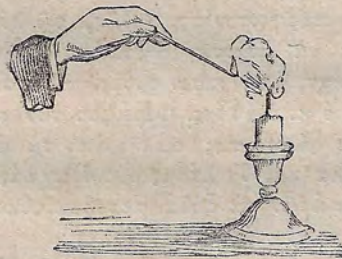
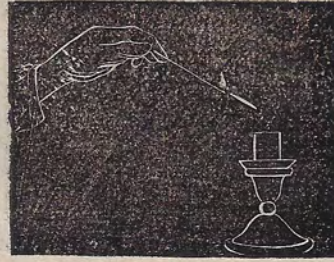
Συνίχεα ἰδί σελ. 366.

Ἴδου ἄλλη ἐφαρμογή τῆς ἰδίας ἀρχῆς. Βλέπετε τοῦτο τὸ βούρλον; Πολλάκις ἀπήντησα παιδάκια εἰς τὸν δρόμον ἔχοντα ἐν τοιοῦτον βούρλον καίμενον εἰς τὸ στόμα, διὰ νὰ φαίνονται τάχα ὡς μεγάλοι, καπνίζοντες σιγάρον. Τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐκόλον, διότι τὸ ξύλον τοῦτο διαβρέχεται διὰ τῆς τριχώδους δυνάμεως. Ἄν θέσω τὸ τεμάχιον τοῦτο τοῦ βούρλου εἰς πινάκιον περιέχον *καμφίνην* (ἥτις εἶναι οὐσία ἀνάλογος πρὸς τὴν παραφίνην), θὰ ἴδωμεν τὸ ρευστὸν ν' ἀναβῇ εἰς τὸ ξύλον καθὼς τὸ κυανοῦν ἐκείνο νερὸν ἀνέβη εἰς τὸ ἄλας μέχρι τῆς κορυφῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ καλάμιον τοῦτο ἔχει ἐξωθεν ἐπιφάνειαν μὴ πορώδη, τὸ ρευστὸν δὲν ἠμπορεῖ νὰ διέλθῃ δι' αὐτῆς, καὶ ἐπομένως ἀναβαίνει ἐσωτερικῶς. Ἴδου, ἐφθασεν ἤδη ἕως τὸ ἀνώτατον σημεῖον τοῦ βούρλου. Ὡς βλέπετε, τὸ ἀνάπτω τώρα, καὶ τὸ βούρλον ἔγινε κηρίον. Τὸ ρευστὸν ἀνέβη διὰ τῆς τριχώδους ἑλξεως τοῦ καλαμίου, καθὼς ἀναβαίνει εἰς τὸ βαμβακερὸν φτίλλιον τοῦ κηρίου.

Διατί δὲ ἡ φλόξ δὲν μεταδίδεται εἰς ὅλον τὸ φτίλλιον; Διότι ὅταν φλόξ ἔλθῃ μέχρι τινός, τὴν σβύνει τὸ ἀναλελυμένον ἄλειμμα ἢ ὁ κηρός. Οὗτος εἶναι ὁ μόνος λόγος. Ἡξέυρετε ὅτι ἂν ἀναστρέψετε ἄνω κάτω ἐν κηρίῳ, ὥστε τὸ ἄλειμμα νὰ ρέυσῃ εἰς τὸ φτίλλιον, σβύνεται τὸ κηρίον. Τοῦτο δὲ, διότι ἡ φλόξ δὲν ἐπρόφθασε νὰ θερμάνῃ τὴν καύσιμον ὑλὴν εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ ἠμπορῇ ν' ἀνάψῃ, ὡς τοῦτο γίνεται ὅτε τὸ ἄλειμμα φθάνῃ εἰς τὸ φτίλλιον κατὰ μικρὰς ποσότητας μόνον, αἵτινες ἐθερμάνθησαν.

Καὶ εἰς ἄλλο τι πρέπει νὰ ἐλκύσω τὴν προσοχήν σας ὡς πρὸς τὰ κηρία, τὴν πτησιμότητα τῆς καυσίμου ὑλῆς. Διὰ νὰ μ' ἐννοήσητε, θὰ κάμω ἐν μικρὸν καὶ ὥραϊον πείραμα, ὥραϊον, ἂν καὶ εἶναι κοινότατον. Ἄν ἐπιτηδεύω ρυσήτητε διὰ

νὰ σβύσητε ἐν κηρίῳ, θὰ ἰδῆτε νὰ ὑψωθῇ μικρότατον σύννεφον ἀτμοῦ. Βεβαίως πολλάκις ἠσθάνθητε τὴν ὁσμὴν τοῦ ἀτμοῦ κηρίου ὅταν σβεσθῇ, ὁσμὴν πολὺ δυσάρεστον. Ὡς ὅμως σας ἔλεγον, ἂν τὸ σβύσητε ἐπιτηδεύως, θὰ παρατηρήσετε εὐκλόως τὸν ἀτμὸν ὅστις εἶναι αὐτὴ ἡ στερεὰ οὐσία τοῦ ἀλείμματος μεταμορφωθείσα.

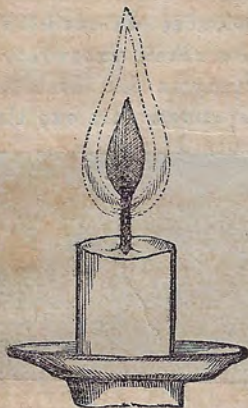


Σχ. 8.

Ἴδου, σβύνω ἐν ἐκ τῶν κηρίων τούτων, προσέχων νὰ μὴ ταράξω τὸν πέριξ αἶρα. Πρὸς τοῦτο φυσῶ ἡσυχῶς καὶ διαρκῶς. Ἐγινε! Τώρα ἂν ἀνάψω ἐν ἑναυσμα εἰς δύο ἢ τριῶν δακτύλων ἀπόσασιν ἀπὸ τοῦ φτίλλιου, θὰ ἰδῆτε μίαν γραμμὴν φλογός, ἥτις διέρχεται τὸν αἶρα, φθάνει εἰς τὸ κηρίον καὶ τὸ ἀνάπτει. Πρέπει ὅμως νὰ μὴ βραδύνω, διότι ἂν ψυχρανθῇ ὁ ἀτμός, γίνεται πάλιν σῶμα ὑγρὸν ἢ στερεόν, ἢ τὸ ρεῦμα τῆς καυσίμου ὑλῆς ἀλλάσσει διεύθυνσιν.

Ἄς ἐλθωμεν ἤδη εἰς τῆς φλογός τὸ σχῆμα· διότι σπουδαῖον εἶναι νὰ γνωρίσωμεν τίνα μεταβολὴν ἔλαβεν ἡ ὑλὴ τοῦ κηρίου εἰς τὴν κορυφὴν τῆς θρυαλλίδος, ὅπου δίδει τόσον ἐξάίσιον λάμψιν. Λάμπουσι καὶ ὁ χρυσοὺς καὶ ὁ ἄργυρος, καὶ οἱ ἀδάμαντες καὶ οἱ σμάραγδοι. Ἀλλὰ καὶ ἐνὸς πράγματος ἡ λάμψις δὲν εἶναι ἴση πρὸς τὴν τῆς φλογός. Ποῖος ἀδάμας δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτήν; ἢ πῶς ἄλλως λάμπει ὁ ἀδάμας τὴν νύκτα, παρὰ ἀντανάκλων τὰς ἀκτῖνας ὑπὸ τῶν ὁποίων φωτίζεται; Ἡ φλόξ ὅμως λάμπει ἐν τῇ μέσῳ τοῦ σκότους· καὶ ἐν ᾧ τὸ φῶς τοῦ ἀδάμαντος παύει ἂν δὲν λάβῃ ἐλεημοσύνην ξένου φωτός, τὸ κηρίον λάμπει ἄφ' ἑαυτοῦ, δι' ἑαυτὸ, καὶ δι' ἐκείνους οἵτινες παρεσκεύασαν τὴν ὑλὴν του. Ἄς σπουδάσωμεν τώρα ὀλίγον τὸ σχῆμα τῆς φλογός, ὡς τὴν βλέπομεν ὑπ' αὐτὸ τὸ ὕψιον, ὅπου ὀλίγον κινεῖται, δίδει δὲ ἴσον καὶ ὁμαλὸν φῶς, καὶ παρουσιάζεται ὡς

φαίνεται ἐπὶ τῆς εἰκόνης. Καὶ διαφέρει μὲν ὅπως οὖν κατὰ τὰ ρεύματα καὶ τὸ πάχος τοῦ κηρίου· ἀλλ' ἐν γένει εἶναι λαμπρὸς ἐπιμήκης κῶνος, φωτεινότερος πρὸς τὰ ἐπάνω παρὰ πρὸς τὰ κάτω, ἔχων τὸ φτίλλιον εἰς



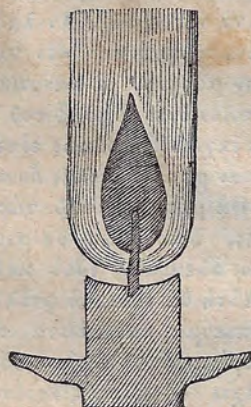
Σχ. 9.

τὸ μέσον, καί τινα μελανώτερα μέρη πρὸς τὴν θάσιν τοῦ φτιλλίου, ὅπου ἡ καύσις γίνεται ὀλιγώτερον ἐντελῶς παρὰ εἰς τὴν κορυφήν. Ἐξω δὲ ἔνδι

σχιδισθὲν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Οὐκερ. Καὶ παριστᾷ μὲν αὐτὸ τὴν φλόγα λύχνου, ἡμπορεῖ ὅμως ἐπίσης νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς φλόγα κηρίου. Ἡ κοτύλη τοῦ κηρίου εἶναι ὁ λύχνος ἢ ἡ δεξαμενὴ, τὸ ἀναλυτὸν ἄλειμμα εἶναι τὸ ἔλαιον, καὶ φτίλλιον ἔχουσι καὶ ὁ λύχνος καὶ τὸ κηρίον. Ὑπὲρ τὸ φτίλλιον ὑψοῦται μικρὰ φλόξ, καὶ ἔπειτα, περίεξ αὐτῆς τῆς φλογὸς ποσότης τις ὕλης τῆς ὁποίας ἀγνοεῖτε βεβαίως τὴν ὑπαρξίν. Ὁ ζωγράφος πολὺ καλὰ ἐσχέδιασε τὰ περίεξ μέρη τῆς ἀτμοσφαίρας, ὅσα εἶναι ἀναπόφευκτα διὰ τὴν παραχθῆν ἢ φλόξ, καὶ τὴν συνοδεύουσι πάντοτε. Τῷ ὄντι ἀποτελεῖται ἐν ρεῦμα σύρον ἐπάνω τὴν φλόγα. Βλέπετε τὴν φλόγα αὐτὴν; Τὸ ρεῦμα τὴν σύρει ἐπάνω, καὶ εἰς μέγα ὕψος μάλιστα, ὡς τὸ δεικνύει ἡ ἐπέκτασις τὴν ὁποίαν ἐχάραξεν εἰς τὸ σχέδιον. Ἄν θέτετε νὰ πεισθῇτε καλῆτερα, ἀνάψατε κηρίον, καὶ στήσατέ το μεταξὺ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου καὶ φύλλου χαρτίου, ὅπου νὰ πίπτῃ ἡ σκιὰ του. Περιεργότατον εἶναι ὅτι σῶμα τόσον λαμπρὸν, ὥστε σᾶς δίδει τὴν σκιάν παντὸς ἄλλου σώματος, ἀναγκάζεται νὰ ρίψῃ καὶ αὐτὸ τὴν ἰδίαν σκιάν του εἰς τὸ χαρτίον ἢ ἄλλον τινὰ πίνακα, ὥστε νὰ βλέπητε νὰ ἐξέρχεται περὶ τὴν φλόγα ἄλλο τι, μὴ ἀποτελοῦν μέρος τῆς φλογὸς, ἀλλὰ ἀναβαίνει παρ' αὐτὴν, καὶ ἀναγκάζον καὶ αὐτὴν ν' ἀναβαίνει. Ἐπειδὴ τώρα δὲν ἔχομεν τὸν ἥλιον, θὰ τὸν μιμηθῶ, ἐφαρμόζων τὴν βολταϊκὴν στήλην εἰς λύχνον ἡλεκτρικόν. Ἰδοὺ, ἔχομεν τὸν ἥλιον ἡμῶν λαμπρότατον. Θέτοντες τὸ κηρίον μεταξὺ τοῦ τεχνητοῦ τούτου ἡλίου καὶ τοῦ πίνακος, ἔχομεν τὴν σκιάν τῆς φλογὸς. Βλέπετε τὴν σκιάν τοῦ κηρίου καὶ τοῦ φτιλλίου. Ἐπειτα εἶναι τὸ σκοτεινὸν μέρος, ὡς εἶδατε αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἰχθυογραφίαν, ἔπειτα ἄλλο μέρος καθαρώτερον. Περιεργὸν πρᾶγμα! Τὸ μέρος αὐτὸ τὸ φαίνόμενον σκοτεινότερον εἰς τὴν σκιάν, εἶναι ἀληθῶς τὸ λαμπρότερον. Ἐδῶ δὲ βλέπετε καὶ τὸ θερμὸν ρεῦμα τοῦ ἀέρος, τὸ ὑποστηρίζον καὶ ἀναβιβάζον τὴν φλόγα, δίδον τροφήν εἰς αὐτὴν,

καὶ ψυχραίνον τὰ χεῖλη τοῦ κυπέλου τοῦ περιέχοντος τὸ ἀναλελυμένον ἄλειμμα.

Ἄλλοτε ραυμαθὰς δειξὴ πῶς ἡ φλόξ ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει κατὰ τὰ ρεύματα τοῦ ἀέρος. Ἰδοὺ μία φλόξ, — δὲν εἶναι φλόξ κηρίου, — ἀλλὰ βεβαίως εἶσθε εἰς κατὰ-

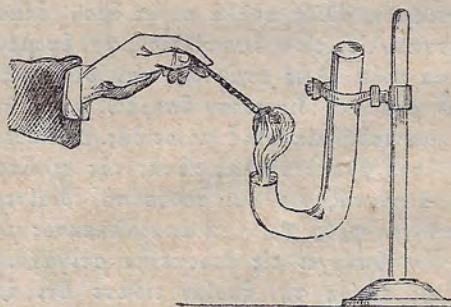


Σχ. 10.

στασιν νὰ ἐφαρμόζητε τὰ μερικὰ εἰς τὰ γενικά, καὶ ν' ἀντιπαραβάλλητε. Ὁ σκοπὸς μου εἶναι ν' ἀντικαταστήσω τὸ ρεῦμα τὸ ἀναβιβάζον αὐτὴν τὴν φλόγα δι' ἄλλου ρεύ-

ματος ἀναγκάζοντος αὐτὴν νὰ καταβῇ. Εὐκόλον εἶναι τοῦτο διὰ τοῦτο τοῦ τρόπου. Ἡ φλόξ, ὡς σᾶς εἶπα, δὲν εἶναι τοῦ κηρίου, ἀλλὰ φλόξ οἰνοπνεύματος, διότι αὐτὴ δὲν δίδει πολὺν καπνόν. Προσθέτω μίαν ἄλλην οὐσίαν μόνον διὰ τὴν χρωματίσω, καὶ νὰ ἡμπορῇτε καλῶς νὰ τὴν βλέπετε· διότι ἄλλως θὰ σᾶς ἦτον σχεδὸν ἀόρατος. Ἀνάπτω λοιπὸν τὸ οἰνόπνευμα, καὶ ἔχομεν φλόγα. Παρατηρεῖτε ὅτι εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα ἀναβαίνει φυσικῶς τῷ λόγῳ, διότι τὴν σύρει ἄνω τὸ ρεῦμα τὸ παραγόμενον ἐκ τῆς καύσεως. Τώρα φυσῶ εἰς τὴν φλόγα, καὶ τὴν ἀναγκάζω νὰ καταβῇ εἰς αὐτὴν τὴν μικρὰν καπνοδόχον, διότι ἔλλαξε τοῦ ρεύματος ἡ διεύθυνσις. Πρὶν τελειώσω τὰς παρούσας συνδιαλέξεις, θὰ σᾶς δείξω ἕνα λύχνον εἰς τὸν ὁποῖον ἡ φλόξ ἀναβαίνει ἐν ᾧ ὁ καπνὸς καταβαίνει, καὶ ὁ καπνὸς ἀναβαίνει ὅταν χαμηλοῦται ἡ φλόξ. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι εὗρεθῇ ὁ τρόπος νὰ ποιῶνται τὰ ρεύματα.

Καὶ ἄλλα τινὰ ἀκόμῃ ἔχω νὰ σᾶς ἐξηγήσω. Αἱ περισσότεραι αὐταὶ φλόγες ἃς βλέπετε ἀλλάζουσιν ἀδιακόπως σχῆμα διότι ὑπὸ διαφόρων ρευμάτων προσβάλλονται πανταχόθεν. Ἄλλ' ἂν



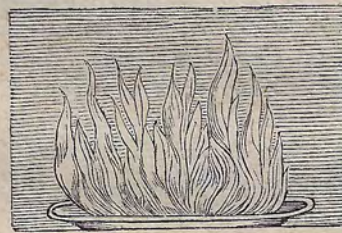
Σχ. 11.

θέλωμεν καλῆτερα νὰ τὰς μελετήσωμεν, ἡμποροῦμεν νὰ κατορθώσωμεν τινὲς αὐτῶν νὰ φαί-

νωνται ὡς στερεαί. Προσέτι δύσκολον δὲν μᾶς εἶναι καὶ νὰ τὰς φωτογραφήσωμεν, ὥστε νὰ τὰς ἔχωμεν ἀληθῶς στερεάς. Ἀλλὰ δὲν ἤθελον μόνον τοῦτο νὰ σᾶς εἰπῶ. Ἄν λάβω μίαν φλόγα ἱκανῶς ἀνεπτυγμένην, δὲν θὰ ἔχη τὴν ὁμοειδή ἐκείνην μορφήν, τὸ κανονικὸν τῆς περιφερείας τὸ ὁποῖον ἔχει ἡ φλόξ τοῦ λύχνου ἢ τοῦ κηρίου, ἀλλὰ ἐκχειλίζει οὕτως εἰπεῖν πανταχόθεν, ἐκρήγνυται μετὰ ζωτικῆς δυνάμεως ἀληθῶς θαυμασίας. Θὰ μεταχειρισθῶ τώρα νέον εἶδος καυσίμου ὕλης, ἥτις ὅμως θὰ μιμῆται ἄριστα τοῦ κηρίου τὸ ἀλειμμα. Ἰδοὺ καὶ μία σφαῖρα βαμβακίου. Αὐτὴ θὰ εἶναι τὸ φτίλλιον. Τὴν βυθίζω εἰς οἰνόπνευμα, καὶ ἔπειτα τὴν ἀνάπτω. Κατὰ τί διαφέρει ἀπὸ κηρίον σύνθετος; Κατὰ τοῦτο, ὅτι ἔχει δυνάμιν, ζωηρότητα, εὐκινησίαν, ἥτις δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κηρίον. Ἰδέτε πῶς ἐκτοξεύονται αὐταὶ αἱ λαμπραὶ γλώσσαι πυρός. Ἡ γενικὴ διάθεσις τῆς φλογός, ἥτις καὶ ἐδῶ ἀναβαίνει, εἶναι ἡ ἰδίᾳ ὡς καὶ εἰς τὸ κηρίον· ἀλλὰ τὸ κηρίον δὲν ἔχει αὐτὰς τὰς γλώσσας αἱ ὁποῖαι ἐδῶ ἐκτινάσσονται. Πόθεν αὐτὴ ἡ διαφορὰ; Θὰ σᾶς τὴν ἐξηγήσω· καὶ ὅταν τὴν γνωρίσητε θὰ ἠμπορήτε νὰ ἐννοήσητε καλλίτερον καὶ ὅτι ἔχω νὰ σᾶς εἰπῶ κατόπιν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰ παιδία πολλάκις παίζουσι τὸ ἐξῆς παιγνίδιον. Εἰς πινάκιον περιέχον σταφύλια ἀνάπτουσιν οἰνόπνευμα, καὶ ἔπειτα προσπαθοῦσι ν' ἀρπάσωσιν ἀπὸ αὐτὸ βόγας, χωρὶς νὰ καύσωσι τοὺς δακτύλους των. Ἰδοὺ τὸ πινάκιον. Ἐπρεπε κυρίως νὰ θερμάνω καὶ αὐτὸ, καὶ τὰ σταφύλια καὶ τὸ οἰνόπνευμα πρὶν τὸ ἀνάψω. Ἀλλ' ἀδιάφορον, ἐπειδὴ τὸ πείραμα ἡμῶν δὲν θὰ διαρκέσῃ πολὺ, καὶ γίνεται μόνον διὰ νὰ ἐννοήσητε τὴν θεωρίαν τῆς φλογός. Τὸ πινάκιον λοιπὸν καὶ τὸ οἰνόπνευμα εἶναι ἡ κοτύλη καὶ ἡ καύσιμος ὕλη· τὰ σταφύλια ἐπέχουσι τὸν τόπον τῶν φτιλλίων. Ἰδοὺ, ὡς ἀνάπτω τὸ ὑγρὸν πόσαι πολλαὶ καὶ ὠραῖαι γλώσσαι φλογός ὑψοῦνται! Καὶ αὐτῶν αἰτία εἶναι ὁ ἀήρ, ὅστις ἐξ αἰτίας τῆς θερμότητος τῆς φλογός θάναται εἰς αὐτὴν ὑπὲρ τὰ χεῖλη τοῦ πινακίου. Ἀλλὰ διὰ τί αἱ πολλαὶ γλώσσαι; Διότι τὸ πινάκιον παριστᾷ ὅχι ἓν κηρίον, ἀλλὰ πολλὰ κηρία ὁμοῦ· ἐκάστη βόγα σταφύλιου εἶναι ἓν φτίλλιον, καὶ ἐπομένως τὸ βεῦμα πνέει ὅλος ἀτάκτως, καὶ δίδει εἰς ἐκάστην γλῶσσαν ἰδιαιτέραν ὑπαρξίν, μὴ ἀφῆνον νὰ σχηματισθῇ μία φλόξ μονοειδής. Δὲν πρέπει ὅμως, ὅταν βλέπετε ὅλας αὐτὰς τὰς γλώσσας ὁμοῦ, νὰ φαντάζεσθε ὅτι τοῦτο τὸ ἰδιαιτέρον σχῆμα ἔχει ἡ φλόξ. Τοιαύτη ἀπαράλλακτος φλόξ ποτὲ δὲν ὑπάρχει εἰς δεδομένην στιγμήν. Ἡ φλόξ, ὡς ἐκείνη τὴν ὁποίαν εἶδατε ὅτι ἐξέπεμπεν ἡ σφαῖρα τοῦ βάμβακος, ποτὲ δὲν ἔχει ὁποῖον σχῆμα φαίνεται ὅτι ἔχει, διότι σύγκειται ἐκ παμπόλλων διαφορῶν φλογῶν, αἱ ὁποῖαι γεννῶνται καὶ σβύνουσι τὸσον ταχέως ἢ μία μετὰ

τὴν ἄλλην, ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς μόνον τὸ σύνολον αὐτῶν διακρίνει.

Ἀνέλυσα ἐπίτηδες ἄλλοτε μίαν φλόγα ἔχουσαν τὸν γενικὸν αὐτὸν χαρακτήρα, καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ διάγραμμα σᾶς δεικνύει τὰ διάφορα μέρη ἐξ ὧν σύγκειται. Ὡς σᾶς εἶπα, δὲν πα-



Σχ. 12.

ρουσιάζονται ὅλα ταυτοχρόνως, ἀλλὰ φαίνονται ὡς σύγχρονα μόνον διότι τάχιστα ἀντικαθιστῶσι τὰ μὲν τὰ δέ.

Λυποῦμαι καὶ ἐντρέπομαι ὅτι τόσον ὀλίγον ἐπροχωρήσαμεν εἰς τὸ θέμα ἡμῶν, καὶ ὅτι πρέπει τώρα νὰ χωρισθῶμεν, χωρὶς καὶ νὰ φάγωμεν τὰ σταφύλια, ἀφ' οὗ τὰ ἐκαύσαμεν. Ἀλλὰ κατ' οὐδένα λόγον δὲν θέλω νὰ σᾶς κρατήσω περισσότερο ἀπὸ τὴν προσδιωρισμένην ὥραν. Τὸ μᾶθημα ὅμως τοῦτο θὰ μὲ χρησιμεύσῃ ἄλλοτε, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ κάμνω ὀλιγώτερα πειράματα, καὶ θὰ σᾶς λέγω περισσότερα περὶ τοῦ ζητήματος.

A. P. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

*Ἐπὶ συνέχεια.

ΑΙ ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΙ ΚΑΙ ΑΙ ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἐράνισμα ὑπὸ Σ**

Πρὸ δύο περίπου χιλιάδων ἐτῶν, ἡ Ῥώμη, πρωτεύουσα τότε τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, εἶχε κυριευθῇ ὑπὸ βαρβαρικῶν σιτῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον δεκατίσει τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν παρὰ τὰς ὀχθὰς τοῦ Ἀλίου. Μόνον τὸ Καπετώλιον, ὅπου οἱ κάτοικοι εἶχον καταφύγει, ἀνθίστατο ἔτι πεισματωδῶς εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ αὐτὸ ἐπὶ τέλους ἐπρόκειτο νὰ ἀλωθῇ ὑπὸ τὸ σκότος ζοφερᾶς νυκτός, ὅτε αἰφνης αἱ ἱεραὶ τῆς Ἑρας χῆνες ἀφύπνισαν τοὺς κοιμωμένους φύλακας. Ὁ Μάνλιος συλλέγει τοὺς στρατιώτας του

καὶ δραστηρίως ἀποκρούει τοὺς Γαλάτας, ἀναγκασθέντας νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν.

Ἐπὶ εἴκοσι τῶρα αἰῶνας παραμένει ἡ μνήμη τῶν χηνῶν τοῦ Καπετωλίου· ὅπως ἐκείναι δὲ οὕτω καὶ αἱ περιστερὰ τῆς τελευταίας πολιορκίας τῶν Παρισίων δὲν θὰ λησμονηθῶσι.

Θὰ ἐνθυμῶνται ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ ἄνθρωποι τὰς θαυμασίας ὑπηρεσίας ἃς προσέφερον εἰς τὴν Γαλλίαν διαρκούσης τῆς πρωσσικῆς ἐισβολῆς οἱ περωτοὶ οὗτοι ἀγγελιαφόροι, καὶ ὅταν μετὰ αἰῶνας τὰ καθ' ἡμᾶς συμβάντα ἀποτελέσωσιν ἱστορίαν παλαιὰν πλέον ἢ καὶ μυθικήν, καὶ τότε ἀκόμη θὰ φέρεται φήμη ὅτι δύο ἑκατομμυρίων πολιορκουμένων αἱ ἐλπίδες ἐξηρτήθησαν ποτε ἀπὸ τῆς πτέρυγος πτηνοῦ.

Τόσον δὲ μεγάλα εἶναι αἱ ὑπηρεσίαι, ἃς, καθὼς εἵπομεν, προσέφεραν τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης, ὥστε ὁ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργὸς ἀπεφάσισεν ὀριστικῶς νὰ ὀργανώσῃ πραγματικὸν ἐναέριον ταχυδρομεῖον. Ἐζητήθη περὶ τοῦτου ἡ συμβουλὴ ἀνδρῶν εἰδικῶν καὶ ἀπεφασίσθη, εἰς τὸ ἐξῆς πᾶσα ὀχυρὰ πόλις καὶ πᾶν φρούριον νὰ διατηρῇ περιστερῶνα, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ τρέφονται πολυάριθμοι ἀγγελιαφόροι περιστερὰ. Ἐν περιπτώσει πολιορκίας, ἀερόστατα κυβερνώμενα ὑπὸ πεπειραμένων ἀεροπόρων θὰ φέρωσιν ἐξω τῆς πόλεως τοιαύτας περιστερὰς, αἱ ὁποῖαι ἔπειτα θὰ ἐπανερχοῦνται εἰς τὴν φωλεάν των κομίζουσαι τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰς εἰδήσεις τὰς ἐμπιστευθείσας εἰς αὐτάς. Ἐκτὸς τούτου τὰ ἐν στρατείᾳ στρατιωτικὰ σώματα θὰ παραλαμβάνωσιν ἐκ τῶν προτέρων ἀγγελιαφόρους περιστερὰς ἀνατραφείσας εἰς τὰ κυριώτερα φρούρια, καὶ οὕτω θὰ ἔχωσιν οἱ ἀρχηγοὶ τὴν εὐκολίαν ν' ἀνταποκρίνωνται μὲ τοὺς φρουράρχους εἰς ὅποιανδήποτε κατάστασιν καὶ ἂν εὐρίσκωνται διαρκούντος τοῦ πολέμου τὰ ὑπ' αὐτῶν διοικούμενα φρούρια. Δὲν προσέφυγαν ὅμως μόνον οἱ Γάλλοι εἰς τὰ εὐεργετήματα τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ παρέξωσι τὰ ἐναέρια ταχυδρομεῖα, οἱ Γερμανοὶ ἐπωφελήθησαν ἐπίσης τὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα ἤντησαν ἐν Γαλλίᾳ, αἱ δὲ ἐφημερίδες των γέμουσι λεπτομερειῶν περὶ τῶν ὀργανισμῶν, τοὺς ὁποίους θέλουσι νὰ ἐφαρμόσωσιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Πρέπει ἄλλως τε νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πολὺ πρὶν τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων ἐγίνετο παρ' αὐτοῖς χρῆσις ἀγγελιαφόρων περιστερῶν, ἡ ἰδέα μάλιστα τῆς ἐφαρμογῆς ἐναερίων ταχυδρομείων ἀνήκει εἰς παναρχαίους χρόνους.¹ Οἱ αἰγύπτιοι θαλασσοπόροι, εἰς ἐποχὴν πολὺ ἀπομεμακρυσμέ-

1. Ὁ Αἰλιανὸς (Ποιχίλ. Ἰστ. βιβλ. Θ', 2) λέγει ὅτι «ἐν Αἰγύπτῳ ἐξ Ὀλυμπίας ἀθλημερὸν διηγέλη ἡ νίκη τοῦ Ταυροσθένους τῷ πατρὶ αὐτοῦ ὑπὸ φάσματός φασιν. Ἄλλοι δὲ φασί, περιστέρῳ τὸν Ταυροσθένην ἐπάγεσθαι, ἀπολιποῦσαν τοὺς ἐκ τῆς νεοσσὸς ὄγκους ἔτι καὶ ἀπτήνας. Νικήσαντα δὲ ἀφείναι τὴν πελειάδα, προσάψαντα πορφύραν αὐτῇ τὴν δὲ, ἐπειγομένην πρὸς τοὺς νεοττοὺς, ἀπαυθήμερίσας ἐκ Πίσης εἰς Αἴγιναν.»

νην, παρελάμβανον περιστερὰς εἰς τὰ ταξείδια των, τὰς ὁποίας ἔπειτα ἄφινον νὰ πετάξωσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ νὰ ἀναγγείλωσιν εἰς τοὺς ἰδικούς των τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφθανον εἰς τὴν λιμένα.

Καὶ πολὺ ἀργότερον εἰς χρόνους πλησιεστέρους πρὸς ἡμᾶς, διάφορα κατορθώματα ὀφείλονται εἰς τὰ ἀγγελιαφόρα πτηνὰ. Κατὰ τὸ ἔτος 1572 ἡ πόλις Λεῦδη τῆς Ὀλλανδίας, κηρυχθεῖσα κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φιλίππου, ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ Ἰσπανοῦ στρατηγοῦ Φραγκίσκου Βαλδέη. Ὁ Βαλδέης, στρατηγὸς δραστήριος, ἀποφασιστικὸς καὶ πλήρης ὑπομονῆς, κατεσκεύασεν ἐξήντα δύο χαρὰκώματα περὶ τὴν πόλιν καὶ ἠδυνήθη οὕτω νὰ τὴν περικυκλώσῃ, σκοπεύων νὰ τὴν ὑποτάξῃ διὰ τῆς πείνης. Τὴν ὀλλανδικὴν πόλιν γενναίως ὑπερησπίζετο ὁ Ἰανὸς Δούζας, ὁ ὁποῖος προσεπάθει νὰ ἀναπτέρωσιν τὸ θάρρος τῶν πολιορκουμένων ἂν καὶ ἑσπεροῦντο τροφῶν καὶ τοὺς ἐδεκάτιζεν ὁ λοιμός. Οὐχ ἦττον τὰ μαρτύρια τὰ ὁποῖα ὑπέφερον εἶχον καταντήσῃ ἀνυπόφορα πλέον καὶ ἐσκέπτοντο νὰ παραδοθῶσιν, ὅτε αἰφνης διαδίδεται ἡ εἰδήσις ὅτι περιστερὰ ἀγγελιαφόροι εἶχον εἰσέλθει ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Αἱ περιστερὰ ἔφερον γράμματα τοῦ πρίγκηπος τῆς Ὁράνζης, γνωστοποιούντα εἰς τοὺς κατοίκους ὅτι τὰ περὶχωρα ἔμελλον νὰ πλημμυρίσωσιν ἕνεκα τῆς γενομένης κατασκαφῆς τῶν προχωμάτων τοῦ ποταμοῦ Μόσα, ὅτι ὁ Ἰσπανικὸς στρατὸς θὰ διεσχορπίζετο διὰ τὸ αἰφνίδιον τῆς πλημμύρας καὶ ὅτι στολίσκος πλοιαρίων θὰ ἐκόμιζε τροφὰς εἰς τὴν πάσχουσαν πόλιν.

Ἀπερίγραπτος ἦτο ἡ χαρὰ τῶν κατοίκων τῆς Λεῦδης, πάντες εὐλογοῦσι τὰς σωτηρίας περιστερὰς. Τῇ ἐπαύριον ὁ Ἰσπανὸς στρατηγὸς ἐπεμψεν ἀπεσταλμένον πρὸς τοὺς πολιορκουμένους μὲ προτάσεις νὰ παραδοθῶσι. «Εἰπέ εἰς τὸν ἀρχηγόν σου, ἀπήντησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως, ὅτι παρὰ νὰ παραδοθῶμεν προτιμῶμεν νὰ φάγωμεν τὸν ἀριστερόν μας βραχίονα· μᾶς ἀρκεῖ ὁ δεξιὸς πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεώς μας». Μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὰ προχώματα κατεσρέφοντο, ἡ πόλις περιεκυκλώθη ὑπὸ λίμνης, οἱ πολιορκοῦντες ἐφυγαδεύθησαν, ἡ Λεῦδη τέλος ἐσώθη ὑπὸ τῶν περιστερῶν.—Καὶ κατὰ τὰ 1849 οἱ Βενετοὶ πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν συνεκοινώνουν μετὰ τῶν ἐκτὸς διὰ περιστερῶν ἀγγελιαφόρων, τὰς ὁποίας εἶχον ἐκ τῶν προτέρων τὴν πρόνοιαν νὰ προετοιμάσωσι πρὸς τοῦτο.

Πολὺ πρὸ τῆς τελευταίας πολιορκίας τῶν Παρισίων πολυάριθμοι περιστερὰ ἐτρέφοντο, ἐν Βελγίῳ μάλιστα, ὅπου ὅχι ὀλίγοι ἰδιῶται δι' ἱ-

1. Μόνη ἡ ἐπαρχία τῆς Liège ἀριθμεῖ 200 χιλιάδας ταχυδρόμων περιστερῶν, ὧν ἡ τιμὴ ποικίλει ἀπὸ 500 ἄχρι 10 φράγκων· ὁποιοῦντις αὐτὴν κατὰ μέσον ὅρον εἰς 30 φράγκα, εὐρίσκει ὅτι ἡ ὀλικὴ ἀξία τῶν κατοίκων τῶν περιστερῶνων ἀνέρχεται εἰς τὸ οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ποσὸν ἑξ

δίαν τέρψιν τὰς ἔκαμνον νὰ πετώσιν ἀπὸ μέρους εἰς μέρος, ὅπως τώρα γίνεται διὰ τοὺς ἵππους εἰς τὰ ἱπποδρόμια. Αἱ οὕτως εἰπεῖν περισσεύοντες αὐταὶ εἶνε καὶ τῶρα ἀκόμη ἐν χρήσει, ἀναπτύσσουσαι διὰ τῆς συνηθείας τὰς φυσικὰς ιδιότητος τῶν πτηνῶν τούτων. Λαμβάνουσι μίαν περιστερὰν παρ' ἐκάστου τῶν εἰς τοῦτο καταγενομένων ἰδιωτῶν πόλεως τινος τοῦ Βελγίου, τῶν Βρυξελλῶν παραδείγματος χάριν, ἐγκλείουσιν ἔπειτα ὅλους τοὺς περωτοὺς ἀεροπόρους εἰς μέγα καλάθιον, τὸ ὁποῖον ἄνθρωπος ἐπὶ τούτῳ ὠρισμένος μεταφέρει ἔπειτα εἰς πόλιν ἀπομακρυσμένην, εἰς Καλαί, εἰς Παρισίους κλ. Πολλὰ ἀπολύσεις τοιούτων περιστερῶν ἐγένοντο πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰς Παρισίους πρὸ τοῦ Βιομηχανικοῦ μεγάρου. Μόλις τὸ καλάθιον σκέπασμα τοῦ καλάθιου ἀνεσηκώοντο, ὅλοι αἱ περιστερὰ ἐπέτῳν, ἐνόμιζες ὅτι ἦσαν βέλη καὶ ἐκαστὴ διηυθύνετο πρὸς τὸ μέρος, ὅπου εὐρίσκετο ἡ φωλεὰ τῆς. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ταξειδίου τινὰ ἐκ τῶν πτηνῶν ἀπομακρύνονται τῆς συνοδείας των, ἄλλα ἀποπλανῶνται, ἄλλα ἀποσταίνουσι, τοῦτο δὲ ἐξάγεται διότι δὲν ἐπιστρέφουσιν ὅλα ὁμοῦ. Τινὰ χάνονται καὶ δὲν ἀναφαίνονται πλέον, ἄλλα τοῦτο εἶνε σπάνιον. Ἡ περιστερὰ, ἥτις πρώτη ἐπανέρχεται κερδαίνει τὸ βραβεῖον, ὃ δὲ ἰδιοκτήτης τῆς λαμβάνει τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἐκ τῶν προτέρων κατατεθῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ἄλλων περιστερῶν.

Ἐπάρχουσι διάφορα εἶδη ἀγγελιαφόρων περιστερῶν. Περιστερὰ τινε διακρινομένη διὰ τὴν νοημοσύνην τῆς καὶ ἀνήκουσα εἰς τὸν κ. Δερουάρ ἐκ Παρισίων, εἶχε τοιαύτας παραδόξους τύχας, ὥστε θὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας περιλήψιν τῆς ἱστορίας τῆς. Διαρκούσης τῆς πολιορκίας ἐξήχθη τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ ἀεροστάτου τοῦ ὀνομασθέντος Γεωργίου Σάνδη, μετὰ τρεῖς ἡμέρας δὲ ἐπανήλθεν εἰς Παρισίους. Πεντάκις ἐξῆλθε τοιοῦτοτρόπως δι' ἀεροστάτων, ἐπανήρχετο δὲ τακτικὰ εἰς τὸν περιστερεῶνα κομίζουσα ἐπιστολάς καὶ ἄλλα ἔγγραφα ἔξωθεν. Τῇ 23 Δεκεμβρίου ἐτραυματίσθη εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων ὑπὸ πρῶσσι-κῆς σφαίρας καὶ ἐπιάσθη ὑπὸ γάλλου χωρικοῦ, ὃ ὁποῖος τὴν παρέδωκε μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου πρὸς τὸν κ. Δερουάρ. Ἄλλη περιστερὰ, ἐπίσης διακριθεῖσα διὰ τὴν νοημοσύνην τῆς, πεντάκις ἔκαμε παρόμοια ταξείδια κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας καὶ ἐφονεύθη τὴν 9 Νοεμβρίου εἰς Βολβιχρὸν ὑπὸ γάλλων χωρικῶν, οἵτινες νοήσαντες τὸ σφάλμα των ἔστειλαν πρὸς τὸν νο-

ἐκατομμυρίων φράγκων. Πολλῶν οἰκογενειῶν ὃ μόνος πλοῦτος εἶνε ὁ περιστερεῶν· ὁσάκις δ' ἀποθάνῃ γνωστὸς τις κάτοχος ἐκλεκτῶν περιστερῶν, ἡ πώλησις τοῦ περιστερεῶνός του ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν ἐν ἄλλαις χώραις ἡ πώλησις περιστέρου συλλογῆς εἰκόνων ἢ βιβλίων ἢ νομισμάτων.

μάχην τὸ πτώμα τοῦ μικροῦ ἀγγελιαφόρου. Μετὰ τὸν πόλεμον, ὃ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ κ. Ἐν Ρόζβεκ, ἐβαλσάμωσε τὸ ἀτυχὲς πτηνόν.

Πρὸ τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων, πρὸ ἀκόμῃ καὶ αὐτῆς τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ἡλεκτρικοῦ τηλεγράφου, οἱ κερδοσκόποι ἐπιτηδεύειν μετεχειρίζοντο τὰς ἀγγελιαφόρους περιστεράς. Ἐπῆρχε τακτικὴ ὑπηρεσία ὀργανωμένη μεταξὺ Παρισίων καὶ Βρυξελλῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἐμάνθανον οἱ ἐν Βρυξελλαῖς ἐνδιαφερόμενοι τὰς τρεχούσας τιμὰς κατὰ τὸ κλείσιμον τοῦ ἐν Παρισίοις χρηματιστηρίου καὶ οὕτως ἠδύναντο ἀσφαλῶς νὰ ἐμπορεύωνται.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ, κατὰ τὰ 1815, λέγεται ὅτι ὁ Ροσχίλδ, ὅστις εἶχεν ἀποκτήσει ἀγγλικὰς περιστεράς, τὰς ἀπέλυσε εἰς τὸ Βέλγιον, ἅμα ἔμαθεν ὅτι ἐνίκηθη ὁ γαλλικὸς στρατός. Ὁ ἐν Λονδίνῳ ἐμπορικὸς οἶκος Ροσχίλδ ἔμαθε τὴν εἰδήσιν τῆς καταστροφῆς πολὺ πρὸ τῶν ἄγγλων κερδοσκόπων καὶ ἠδυνήθη νὰ ἀγοράσῃ ἅπειρα χρεώγραφα μὲ μεγάλῃν ὑποτίμησιν, τὰ ὁποῖα ἔπειτα, ὅταν ἡ εἰδήσις ἔγινε κοινῶς γνωστὴ, μετεπώλησε κερδίσας ἐκ τῆς ἐπελθούσης ὑπερτιμῆσεως σημαντικώτατα ποσά. Σήμερον ἡ κοινὴ χρῆσις τῶν τηλεγράφων δὲν ἐπιτρέπει πλέον εἰς τοὺς κερδοσκόπους νὰ μεταχειρίζονται τοιαῦτα μέσα· χάρις εἰς τὸν τηλεγράφον ἡ ἐμπορικὴ αὐτὴ πάλιν γίνεται πλέον εὐτυχῶς δι' ὁμοίων ὅπλων.

Ὅλοι αἱ ἀγγελιαφόροι περιστερὰ δὲν κατέχουσιν εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν τὴν νοημοσύνην τοῦ νὰ ἐπανέρχονται εἰς τὸν περιστερεῶνά των. Τὰ πτηνὰ ταῦτα πρέπει νὰ τρέφονται μὲ λαθούρια καὶ μὲ ῥόβι· ἐνίοτε ἡμπορεῖ τις νὰ τοὺς δίδῃ καὶ ὀλίγον σίτον, τὸν ὁποῖον πολὺ ἀγαπῶσι.

Δύσκολον εἶνε νὰ ἐξηγήσῃ τις τὴν θαυμαστὴν καὶ ὅλως ἰδιάζουσαν τάσιν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι τὰ ζῶα ταῦτα εἰς τὸ νὰ ἐνθυμῶνται καὶ νὰ ἐπανευρίσκωσι τὰ γνωστά των μέρη χωρὶς νὰ ἀποπλανῶνται. Πολλοὶ πιστεύουσιν ὅτι συνδυάζουσι ταῦτα μεγάλῃν δξυδέκειαν καὶ θαυμαστὸν μνημονικὸν καὶ ὅτι ὀρίζουσιν ἐπὶ τῆς γῆς διάφορα καταφανῆ σημεῖα διὰ νὰ μὴ χάνωσι τὸν δρόμον των.

Ἐμπορεῖ τις ὅμως ν' ἀναφέρῃ γεγονότα ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη. Εἶνε ὁμολογούμενον, ὅτι ἀγγελιαφόροι περιστερὰ, αἱ ὁποῖαι εἶχον συνεθίσει νὰ κάμνωσι μόνον τὸ ταξείδιον τῶν Παρισίων εἰς Βρυξελλὰς, μεταφερθεῖσαι ἔξαφνα εἰς Λιβερπουλ, εἰμπόρευσαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν περιστερεῶνά των χωρὶς νὰ χάσωσι τὸν δρόμον, ἂν καὶ δὲν ἦσαν συνεθισμέναι εἰς αὐτόν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ ἀγγελιαφόρος περιστερὰ ἔχει πολὺ μνημονικόν, αἰσθάνεται δὲ τρόπον τινὰ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς της. Καὶ ἐλάνηλλον ἔτος ἂν κρατηθῇ

ἄλλοῦ, πάλιν ἐμπορεῖ νὰ ἐπανεύρῃ τὴν φω-
λαάν της.

Διὰ τὰς συνεθίσωσι τὰς ἀγγελιαφόρους περισ-
στεράς, τὰς γυμνάζουσιν, ὅπως περίπου τοὺς
ἵππους τοὺς ὀρισμένους εἰς τὰ ἵπποδρόμια, νὰ
κάμνωσι πρῶτον μὲν μικρὰ ταξείδια, ἔπειτα
δὲ βαθμυδὸν μεγαλήτερα, ἕως ὅτου κατορθώ-
νουν νὰ μορφώσωσιν αὐτὰς ἐντελῶς· τότε ἐμ-
ποροῦν νὰ διατρέχωσιν ἑκατοντάδας λευγῶν καὶ
ἐπανέρχονται εἰς τὸν τόπον ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰς
ἀπέλυσαν. Εἶνε δὲ περίεργος ἡ ταχύτης τῆς
πτήσεως τῶν περιστερῶν τούτων· εἰς μίαν ὥραν
διατρέχουσι δώδεκα ἕως δεκαπέντε λεύγας. Ἐν-
νοεῖται ὅμως ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶται πολὺ καὶ ἐκ
τοῦ ἀνέμου, ὁ ὁποῖος πνέει· ἂν τὸ πτηνὸν ἔχει
τὸν ἄνεμον ἐναντίον θὰ κάμῃ τὸ ταξείδιόν του
πολὺ ἀργότερον. Ὅταν ᾔνε καλὸς ὁ καιρὸς καὶ
δὲν ὑπάρχῃ οὔτε ὀμίχλη οὔτε χιῶν, δύναται τις
ἀσφαλῶς νὰ παραβάλλῃ τὴν ταχύτητα τῶν πε-
ριστερῶν πρὸς τὴν τοῦ τηλεγράφου. Ἄνδρες σο-
φοὶ ἔχουσιν εἰδικῶς μελετήσαι τὴν τάσιν τῶν ἀγ-
γελιαφόρων περιστερῶν τοῦ νὰ ἐπανέρχονται εἰς
τὸν συνῆθη εἰς αὐτὰς τόπον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη
ἀκόμη ἡ ἐπιστήμη νὰ φθάσῃ εἰς βεβαίον τι καὶ
ἀσφαλὲς συμπέρασμα, διότι ἔταν λέγειν τι ἐπι-
αί περιστέρα αὐτὰ ἔχουσι φυσικὴν πρὸς τοῦτο
τάσιν, χωρὶς ἄλλως πως νὰ ἐξηγῇ τὸ πρᾶγμα,
δὲν πράττει ἄλλο εἰμὴ σιωπηλῶς νὰ ἀνομολογῇ
ἀμᾶθιαν.

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ διὰ περισσευρῶν συ-
γεννήσις εἶνε ταχυτάτη καὶ ἀσφαλεστάτη, ὅταν
αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ περιστάσεις τύχωσιν εὐνοϊκαί.
Διὰ τὴν κατασταθῆ ὁμως καὶ πρακτικῶς ὠφέλι-
μος ἡ ἰδρύσις τοιούτων ἐναερίων ταχυδρομείων
καὶ νὰ χρησιμοποιηθῇ οὕτως ἡ φυσικὴ τῶν πτη-
νῶν τούτων ἀρετὴ, ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ μέσον,
διὰ τοῦ ὁποίου νὰ ἐμπόρητις νὰ ἐμπιστευθῇται
εἰς αὐτὰ ὅσω τὸ δυνατόν πλείοντα ἀγγέλματα
εἰς μικρότερον ὄγκον. Ἀν λόγου χάριν ἡ περι-
στερὰ φορτόνετο μὲ βάρος ὑπέρτερον τοῦ ἑνὸς
γραμμαρίου, ἡ δὲ δύνατο τότε ἡ πτήσις αὐτῆς
καταστῆ βραδυτέρα ἕνεκα τοῦ κόπου, τὸν ὁποῖον
τὸ βαρὺ σχετικῶς φορτίον ἤθελεν ἐπιφέρει εἰς
αὐτὴν καὶ ἐκ τούτου νὰ λείψῃ ἡ ἀπαιτούμένη
βεβαιότης ὅτι τὸ ταξιδίδιον θὰ διεξαχθῇ ἀσφα-
λως. Ἀν ἄλλιν δὲν εἰσπόρει τις νὰ προσαρτήσῃ
εἰς τὴν οὐρανὴν ἢ εἰς τὸν πόδα τοῦ πτηνοῦ εἰμὴ
φύλλον χαρτίου ὅχι μεγαλήτερον ἐπισκεπητηρίου,
πῶς θὰ κατωρθόνετο εἰς τόσον μικρὸν τόπον νὰ
γραφῶσι τόσα πράγματα, ὅσα εἰς δευνὰς περι-
στάσεις εἶνε ἀνάγκη νὰ γράφωνται; Τὸ ζήτημα
τοῦτο φυσικῶς παρουσιάσθη κατὰ τὴν πολιορι-
κίαν τῶν Παρισίων, εὐθύς ὅμα ἔγεινε σκέψις νὰ
χρησιμοποιηθῶσιν αἱ ἀγγελιαφόροι περιστερὰ,
Monsieur le Ministre des Postes et des Communications
par Air ἵνα μεταβιβασθῶσιν ἀσφαλῶς ἀγγέλματα συγ-
κείμενα ἐξ ἐξ γιλιάρδων τυπογραφικῶν γραμμάτων.

των περιστάλησαν εἰς χαρτίον μικρὸν ὅσον τὰ
συνήθη σιγαρόχαρτα καὶ εὐκολώτατα προσηρτή-
θησαν εἰς τὰς περιστεράς.

Εἰς τὸ ἐξῆς ἡ ὁργάνωσις ἑναερίων ταχυδρομείων θὰ ἔχῃ ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τὴν λεγομένην μικροσκοπικὴν φωτογραφίαν· ὅθεν κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ εἰπωμεν ὀλίγα τιὰ ἐνταῦθα περὶ τοῦ τόσοι περιέρχου τούτου κλάδου μιᾶς ἐκ τῶν θαυμαστοτέρων ἐφαρμογῶν τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Κατὰ τὸ ἔτος 1859 ἐπωλήθησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸ λεγόμενον Βιομηχανικὸν Μέγαρον τῶν Παρισίων πολλαὶ χιλιάδες μικρῶν κοσμημάτων, ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια συνήθως κρεμῶνται εἰς τὰς ἀλύσεις τῶν ὥρολογίων. Τὰ μικρὰ ταῦτα κοσμήματα ἐμαρτύρουν τὴν θαυμαστὴν λεπτότητα, εἰς τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ φθάσωσι τὰ φωτογραφικὰ δοκίμια· εἶχον σχῆμα μικρῶν μικροσκοπίων ἐχόντων εἰς τὸ ἓν ἄκρον ἀλόγονο μεγαθυντικὸν φακὸν, εἰς δὲ τὸ ἄλλο τετραγωνίδιον χαρτίου, τοῦ ὁποίου τὸ μέγεθος δὲν ὑπερέβαινε κεφαλὴν καρφίδος. Ἄν τις ἀπλῶς παρστήρῃ τὸ κοσμηματίον δὲν διάκρινεν ἐπὶ τοῦ μικροῦ χαρτίου, ὅπερ ἦτο κολλημένον ἐπὶ λεπτοτάτης υαλίνης λεπίδος, εἰμὴ κηλίδα φαίνῃς ἄμορφον, ἅμα ὅμως τὸ ἐβλεπεν εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους διὰ τοῦ μικροῦ φαioῦ διέκρινε καθαρότατα διάφορα ἀντικείμενα διὰ τῆς φωτογραφίας εἰκονισμένα.

Ὁ μηχανικός κ. Δαγρών καταλέγεται μεταξὺ τῶν μᾶλλον συντελεσάντων εἰς τὸ νὰ καταστῇ κοινὴ καὶ πρακτικῶς ὠφέλιμος ἡ τέχνη περιεργος τέχνη ἢ ὀνομασθεῖσα μικροφωτογραφία. Πρὸ αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1838, ἄλλος τις ἐν Μάγχεστερ τῆς Ἀγγλίας συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἐφαρμόσῃ—εἰδὸς τι ἀντικειμενικοῦ μικροσκοπίου (objectif-microscope) εἰς τὸν σκοτεινὸν θάλαμον τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς καὶ κατάρθωσεν ὡς ἐπιτύχη φωτογραφικὰ τινὰ δοκίμια σημαντικῶς σμικρυνμένα. Διὰ τοῦ μέσου τούτου κατάρθωθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων ὡς φορτύνουσι τὰς ἀγγελιαφόρους περιστρεφάς μετὰ τὰς ἀγγέλματα, ὅσα δὲν θὰ ἠδύνατο ἄνθρωπος νὰ βαστάσῃ, ἂν ταῦτα ἐγράφοντο κατὰ τὴν κοινὴν γραφὴν. Ἐγγραφον π.χ. εἰς τοὺς ἅπαντας τὰ δημόσια ἔγγραφα καὶ τὰς ἰδιωτικὰς ἐπιστολάς ἐπὶ μεγάλου φύλλου χάρτου τῆς ζωγραφικῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐτυποῦντο ὥς εἰκοσι χιλιάδες γράμματα. Ὁ κ. Δαγρὼν, ἐξεληθὼν τῶν Παρισίων, περιέστελλεν τὸ μέγα αὐτὸ φύλλον εἰς φωτογραφικὴν πλάκα, τῆς ὁποίας τὸ μέγεθος ἦτο ὅσον τὸ τέταρτον τῆς ἐπιγραφικῆς συνήθους παιγνιοχάρτου, ἕκ δὲ τῆς πλακῆς ταύτης ἐτυποῦντο τὰ δοκίμια ἐπὶ λεπτοτάτῳ φύλλῳ χαρτοῦ καὶ βραδύτερον ἐπὶ φλούδας κολλοδίου, ἥτις ἂν καὶ οὖν εὐχρίστει πλεῖστον τῶν ἡμερῶν κατορθώσεων περιεῖχε τότεν ὕλην, ὅσην δύναται

ται δλόκληρος ἐφημερίς νὰ περιλάβῃ. Αἱ φλοῦ-
δαι αὗται, περιέχουσαι πλῆθος ἀγγελμάτων, ἐ-
τυλίσσοντο καὶ ἐνεκλείοντο εἰς μικρὸν σωλῆνα
πτεροῦ, μεγέθους ὁδοτογλυφίδος καὶ προσηρ-
τάτο ἔπειτα τὸ παράδοξον τοῦτο γραμματακι-
βώτιον εἰς τὴν οὐρὰν τῆς περιστερᾶς. Πλὴν τοῦ
φορτίου τοῦ τὸ πτηνὸν ἔφερε καὶ σφραγίδα, τὴν
ὁποίαν ἐφρόντιζον νὰ σφραγίζωσιν ἐπὶ τῆς πτε-
ρυγῆς τοῦ καὶ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν καὶ κατὰ
τὴν ἀφίξίντου τὰ δύο συνεννοούμενα μέρη, ὡς
ἀπόδειξιν τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς λήψεως.

470 σελίδας τυπωμένας περιέστειλε τοιοῦτο-
τρόπως ὁ κ. Δαγρὼν καὶ ὁ συνεργάτης του κ.
Φερνίχ. Ἐκάστη σελὶς περιεῖχε 1500 περίπου
γράμματα, ἥτοι περὶ τὰ 200 ἀγγέλματα. 16
ἐκ τῶν σελίδων τούτων ἐχώρουσαν εἰς φλοῦδαν 3
ὕφεκατομέτρων μήκους καὶ 5 πλάτους μὴ ζυγί-
ζουσιν πλέον τῶν 5 ὕφεκατομέτρων. Ἡ περι-
στολὴ ἐγένετο κατὰ σμίκευσιν $\frac{1}{800}$.

Ἐκάστη περιστερὰ ἔφερεν ἐντὸς σωλῆνος πτε-
ροῦ εἴκοσι περίπου τοιαύτας φλούδας, βάρους ἐν
συνόλῳ ὅχι πλέον τοῦ 1 γραμμαρίου. Αἱ εἴκοσιν
αὗται φλούδαι ὁμοῦ ἀπετελοῦντο ἐκ 300,000
γραμμάτων, ὅσην δηλαδὴ ὕλην περιλαμβάνουσιν
120 σελίδες ἐφημερίδος. Τῶν φωτομικροσκοπι-
κῶν ἀγγελμάτων ἐγένοντο 30 ἕως 40 ἀντίτυ-
πα καὶ ἐστέλλοντο διὰ μιᾶς διὰ τοσούτων περι-
στερῶν. Περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἀγγελμά-
των ἐστάλησαν οὕτως εἰς Ἡαρισίους διαρκού-
σης τῆς πολιορκίας. Ἄν ὅλα ταῦτα τὰ ἔγγρα-
φα ἤθελε τις τυπῶσι διὰ κοινῶν χαρακτῆρων
θὰ ἀπετέλει βιβλιοθήκην ἐκ 500 τόμων! Καὶ
ὅλους αὐτοὺς τοὺς τόμους διεβίβασαν αἱ περι-
στεραὶ!

Ἄμα τὸ τηλεγραφικὸν γραφεῖον ἐλάμβανε
τὸν σωλῆνα, προσέβαινεν ὁ κ. Μερκαδιὲ εἰς τὴν
ἀνοιξιν αὐτοῦ διὰ μαχαϊριδίου. Αἱ φωτογραφη-
μέναι φλούδαι μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἐτί-
θεντο ἐντὸς μικρᾶς λεκάνης περιεχούσης ὕδωρ
καὶ μικρὰν ποσότητα ἀμμωνίας. Διὰ τῆς ἐπι-
δράσεως τοῦ ὑγροῦ τούτου οἱ μικροὶ κύλινδροι
ἐξετυλίσσοντο· ἐξήραινεν ἔπειτα τὰς φλούδας
καὶ ἔθετον αὐτὰς μετὰ δύο θαλίων, οὐδὲν
ἄλλο δὲ ἔμενε πλέον ἢ νὰ τεθῶσιν αὗται ἐπὶ
τοῦ ἀγωγοῦ (porte-objet) φωτοηλεκτρικοῦ μι-
κροσκοπίου. Ἡ φλούδα τοῦ κολλοδίου ἀντηνα-
κλᾶτο ἐπὶ τινος ἐπιφανείας διὰ τῆς ἐπενεργείας
τῆς φωτοηλεκτρικῆς μηχανῆς, ὁμοιαζούσης πρὸς
τὸ μηχανήμα τὸ κοινῶς λεγόμενον μαγικὸς
φανός. Τὰ πρὶν σχεδὸν ἀόρατα γράμματα ἤρ-
χίζον ἀρκετὰ νὰ μεγεθύνωνται, ὥστε οἱ ἀπέ-
ναντι τῆς ἐπιφανείας ἐκείνης καθήμενοι ἀντι-
γραφεῖς νὰ ἡμποροῦν εὐκόλως νὰ μεταφέρωσιν
ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰ γραφόμενα.

Ὅταν ἦσαν πολλὰ τὰ ἀγγέλματα, ἡ ἀνά-
γνωσις προσέβαινε λίαν βραδέως, συχνάκις ὅμως
καταμερίζετο ἡ ἐργασία διότι ἡ φλούδα περιεί-

χε πολυάριθμα τετραγωνίδια ἢ σελίδας, τὰ ὁποῖα
εὐκόλως ἠδύναντο νὰ διαχωρισθῶσι καὶ οὕτω νὰ
γεῖνῃ πολλῶν ταυτοχρόνως ἡ ἀνάγνωσις διὰ τῆς
βοηθείας πολλῶν μικροσκοπίων.

Οἱ κκ. Κορνὺ καὶ Μερκαδιὲ ἐτελειοποίησαν
τὸν τρόπον τοῦ ἀναγινώσκειν διὰ μικροσκοπίου
τοιαῦτα ἀγγέλματα. Παρενέβαλον δηλαδὴ τὴν
φλούδαν τοῦ κολλοδίου μετὰξὺ δύο κομματίων
ὕαλου καὶ ἔθετον αὐτὴν εἰς μικρὸν θαλοφόρον
περβάζι, τὸ ὁποῖον διὰ μηχανισμοῦ ἐλάμβανε
διπλὴν κίνησιν, ὀριζόντιον καὶ κάθετον. Ἐκα-
στον μέρος τοῦ ἀγγέλματος διήρχετο βραδέως
διὰ τῆς ἐστίας τοῦ μικροσκοπίου· ὅθεν ἐπὶ τῆς
ἀπέναντι ἐπιφανείας τὰ γράμματα ἀνεπτύσσοντο
ἀρκετὰ μεγάλα, ὥστε νὰ ἡμποροῦν ν' ἀναγνώ-
σῃσι καὶ ν' ἀντιγραφῶσι.

Τέσσαρες ὥραι ἐχρειάζοντο διὰ τὰς προπαρα-
σκευαστικὰς ἐργασίας τῆς τοιαύτης ἀναγνώσεως
τῶν ἀγγελμάτων, ἡ δὲ ἀντιγραφὴ αὐτῶν ἀπῆ-
τει ὥρας τινὰς ἀκόμη. Οἱ κκ. Κορνὺ καὶ Μερκα-
διὲ προσεπάθησαν νὰ φωτογραφήσωσιν ἀπ' εὐ-
θείας τοὺς ἐν μεγέθύνσει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἀπει-
κονιζομένους χαρακτῆρας, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον
αἱ πρῶται προσπάθειαι τῶν. Βεβαίως καὶ ὁ
τρόπος τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀγγελμάτων τού-
των ἤθελε πολὺ προοδεύσει, ἀν' ὃ χειμῶν καὶ τὸ
ψυχρὸς δὲν ἐπῆρχοντο, ἅτινα κατέστησαν ὁση-
μέραι σπανιωτέραν τὴν ἀφίξιν ἀγγελιαφόρων πε-
ριστερῶν.

Ἡ κακοκαιρία δὲν εἶνε τὸ μόνον ἐμπόδιον, τὸ
ὁποῖον νὰ παραβλάπτῃ τὴν τακτικὴν τῶν περι-
στερῶν ἀλληλογραφίαν· τὰ ἀγγελιαφόρα πτηνὰ ὑ-
πὸκεινται καθ' ὅδον καὶ εἰς ἄλλους κινδύνους, φο-
βερῶτατοι δὲ ἐχθροῖ των εἶνε τὰ ἀρπακτικὰ πτηνὰ.
Ὑποτίθεται ὅτι ἐκ τῶν περιστερῶν, αἵτινες δὲν
ἐπανέρχονται εἰς τὸ σύνθημα μέρος των, πολλαὶ
γίνονται καθ' ὅδον θύμα ἐναερίων πειρατῶν,
τῶν ἱεράκων. Οἱ Κινέζοι, οἵτινες συχνὰ διακρί-
νονται διὰ τὸ εὐφυὲς τῶν ἐφευρέσεών των, ἐπε-
νόησαν περιεργὸν τρόπον διὰ νὰ προφυλάξωσιν
ἀπὸ τῶν ἀρπακτικῶν πτηνῶν τὰς ἀγγελιαφό-
ρους περιστερὰς, τὰς ὁποίας πολὺ μεταχειρίζον-
ται εἰς τὸ Οὐράνιον Κράτος. Προσαρτῶσιν εἰς
τὴν οὐρὰν των ἐλαφροτάτην σφυρίκτραν ἐξ ἰνδι-
κοῦ καλάμου. Ὅταν δὲ πετᾷ τὸ πτηνόν, ὁ ἀήρ
εἰσέρχεται εἰς τοὺς μικροὺς σωλῆνας, ὅπου ὑπό-
κειται εἰς δονήσεις παραγούσας δῆλν καὶ παρα-
τεταμένον ἦχον. Ἐὰν δὲ αἱ περιστερὰ ταξei-
δεύωσιν ἀγελῆδον, ὅλαι τότε αἱ σφυρίκτραι
ἀποτελοῦσιν ὁμοῦ θορυβώδη συναυλίαν, ἥτις
μακρὰν ἀκουομένη ἀπομακρύνει τὰ ἀρπακτικὰ
πτηνὰ φοβισμένα. Πολλοὶ ἄνθρωποι ζήσαντες εἰς
Κίνα καὶ μάλιστα εἰς τὸ Πεκίνον, ἀναφέρουσιν
ὅτι πολλάκις ἔτυχε νὰ ἀκούσωσιν εἰς τοὺς ἀ-
γροὺς δξύτατον συριγμὸν, προερχόμενον ἐκ τῶν
μικρῶν σωλῆνων τῶν ἀγγελιαφόρων περιστερῶν,
χωρὶς κατ' ἀρχὰς νὰ ἡμποροῦν νὰ νοήσωσι τί ἦτο

δ παράξενος ἐκείνος ἦχος, ὅστις ἐφαίνετο ὅτι ἤρχετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Νομίζομεν ὅτι ἡ ἐπινόησις αὕτη εἶνε ἀξία νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων καὶ ὅτι, ἂν πρόκηται νὰ συστηθῶσι τακτικὰ ἐναέρια ταχυδρομεῖα, δὲν πρέπει νὰ παραμεληθῇ αὕτη, ὡς δυναμένη τὰ μέγιστα νὰ συντελέσῃ εἰς τε-
λειοποίησιν τῆς τακτικῆς διὰ περισσετέρων συγ-
κοινωνίας, ἥς ἐπιδιώκεται ἡ σύστασις.¹

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Συνήχεια· ἰδὲ σελ. 471.

2. Τὰ ἀνάγλυφα.

Ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀνεφέρομεν τὰ στοι-
χεῖα, ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ τοῦ Παρθενῶνος ἀρχι-
τεκτονική. Τὸ ἐξωτερικὸν περιστύλιον ἐκοσμεῖτο,
ἐκτὸς τῶν χρυσῶν ἀσπίδων χωριζομένων ὑπὸ ἐ-
πιγραφῶν γράμμασιν ὀρειχαλκίνοις, καὶ δι' ἀ-
ναγλύφων ἢ μετοπῶν. Αἱ μετόπαι αὗται ἦσαν
ἔργα αὐτοῦ τοῦ Φειδίου ἢ τοῦλάχιστον τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ, καὶ τούτων ἐξόχων τεχνιτῶν, οἵ-
τινες εἶχον ἐκτελέσει αὐτάς κατὰ τὰ σχέδια
τοῦ διδασκάλου. Ἀπετέλουν δὲ αὗται, ἐννεμή-
κοντα δύο τὸν ἀριθμὸν, σειρὰν τετραγώνων ἐπι-
πέδων, ὧν ἕκαστον περιεῖχε διάφορα πρόσωπα.
Ἐπὶ ἐκάστης προσόψεως αἱ μετόπαι ἦσαν δε-
κατέσσαρες, ἐπὶ ἐκάστης δὲ πλευρᾷ τοῦ ναοῦ
τριάκοντα δύο.

Παρίστων δὲ τὰ μὲν τῶν ἀναγλύφων τούτων
διάφορα ἐπεισόδια τοῦ πολέμου τῶν Κενταύρων,
τὰ δὲ τὴν Ἀθηναίων μαχομένην κατὰ τῶν Γιγάν-
των ἢ δαμαζούσαν τὸν Πήγασον, οὗ ἐπρόκειτο
νὰ ἐπιβῇ ὁ ἥρως Βελλεροφόντης· ἄλλα πάλιν πα-
ρίστων τὸν κατὰ τῶν Ἀμαζόνων πόλεμον, ἐν ᾧ
οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς βοηθούμενοι, λαμ-
πρὰν ἤραντο νίκην.

Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα ἀπετέλουν τὸ κυριώτε-
ρον τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ ναοῦ κοσμημάτων· ἡ
περιγραφή ὅμως αὐτῶν δὲν δύναται νὰ γείνη
μετὰ πάσης ἀκριβείας, διότι καὶ πρὸ τῆς ἐκρή-
ξεως τῆς πυριταποθήκης ἀκόμη καὶ πρὸ τῆς κα-
ταστροφῆς τοῦ κέντρου τοῦ ναοῦ, αἱ μετόπαι
ἦσαν ἠκρωτηριασμέναι. Οἱ Τοῦρκοι συγχέοντες ἐν

1. Ἐν Παρίσι τοῖς σήμερον αἱ ταχυδρόμοι περισσεραί χρη-
σιμεύουσιν εἰς τὸν τύπον· ὑπάρχει δ' ἐπίτηδες ταχυδρομεῖον
διὰ περισσετέρων ἔχον ὑποκατάστημα ἐν Βερσαλλίαις. Καθ' ἐ-
κάστην ἐσπέραν αἱ περισσεραί ἀποστέλλονται διὰ τοῦ οι-
θηροδρόμου ἐντὸς κλωθῶν εἰς Βερσαλλίας. Αὐτόθι οἱ ἀντα-
ποκρίται τῶν ἐφημερίδων, μετὰ τὸ πέρας τῶν συνεδριά-
σεων τῆς Ἐθνικοσυλεύσεως, συνάπτουσι περίληψιν τῶν πρα-
κτικῶν ἐπὶ λεπτοτάτου χάρτου καὶ παραδίδουσι τὸ γράμμα
εἰς τὸν φύλακα τοῦ περισσετέρωνος, ὅστις προσαρτᾷ αὐτὸ
εἰς τὴν πτέρυγα τοῦ πτηνοῦ καὶ τὸ ἀφίει ἐλεύθερον. Μετὰ
ἡμίσειαν τὸ πολὺ ὥραν οἱ ἐναέριοι ταχυδρόμοι φάνουσιν
εἰς Παρίσι· μετ' ὀλίγα δὲ λεπτά τὰ διάφορα γράμματα
διανέμονται εἰς τὰς ἐφημερίδας, αἵτινες οὕτω δύνανται νὰ
μεταδίδωσι τάχιστα εἰς τὸ δημόσιον τὰς ἐκ Βερσαλλίων ἐι-
δήσεις.

τῷ αὐτῷ μίσει τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλ-
λῶνων θρησκείας καὶ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ χριστια-
νισμοῦ, προσέθηκαν τὰς καταστροφὰς τῶν εἰς
τὰς τοῦ πανδαμάτορος χρόνου· εἶχον καταρρίψει
τὰς κεφαλὰς καὶ ἀφαιρέσει ἄλλα ἐξέχοντα μέρη,
τὰ ὅποια πίπτοντα ἐκ τοῦ ὕψους ἐθραύοντο.
Τὸ μέρος, τοῦ ὁποίου περισσότερον ἐφείσθη ὁ
χρόνος καὶ ἡ χεὶρ τῶν βαρβάρων, εἶναι τὸ νό-
τιον, τὸ πρὸς τὸ Φάληρον ἐστραμμένον.

Ὁ Γάλλος Carrey ἀπεικόνισεν αὐτὸ ὁποῖον
εἶναι, ὅπως ἀκριβῶς καταδείξῃ τὴν σημερινὴν
τῶν μετοπῶν κατὰστασιν. Καί τοι κατὰ τὸ
πλεῖστον ἠκρωτηριασμένα τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα,
εἶναι ἀριστουργήματα καὶ ὑπερέχουσι παντὸς
γνωστοῦ γλυπτικοῦ ἔργου. Ὁ χρόνος καὶ οἱ βάρ-
βαροι κατέστρεψαν ἢ ἠκρωτηρίασαν τὰ ἀγάλ-
ματα τοῦ Φειδίου· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς
λείψανοις ἐννοεῖ τις τὴν θαυμασίαν τοῦ γλύπτου
τέχνην. Τὸ μέσον τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος ἐ-
ξηρανίσθη διὰ παντὸς, καὶ οὐδὲν ἔχον αὐτοῦ
σώζεται· ἐκεῖ παρίστατο ὁ Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ
θρόνου, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἵπταμένη ὑπεράνω τῆς κε-
φαλῆς αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους ὁ Ὑπερίων
ἐξήρχετο τῆς θαλάσσης κομιστῆς τῆς ἡμέρας, ἀπὸ
τοῦ ἑτέρου δὲ τὸ ἄρμα τῆς Νυκτὸς ἐβυθίζετο
πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ ἵπποι τῆς
ἡμέρας χρεμετίζουσιν ἐξ ἀνυπομονησίας, λέγει
ὁ Βισκόντης.

Περὶ τῶν ἵππων τῆς Νυκτὸς λέγει ὁ λατίνος
Μαρτιάλης τὰς ἐκφραστικὰς ταύτας λέξεις· «Πρόσ-
θες ὕδωρ καὶ θά νήχωνται.» Ὁ Ἡρακλῆς κα-
τακεκλιμένος ἐπὶ βράχου, καὶ παρ' αὐτῷ ἡ Δή-
μητρα καὶ ἡ Περσεφόνη, καθήμεναι πλησίον ἀλ-
λῶν, ἀντικρύζουσι τὰς τρεῖς Μοῖρας. Ἡ Ἴρις,
ὀρθὴ παρὰ τὴν Δήμητραν, ἐτοιμάζεται νὰ δώσῃ
τὴν εἶδησιν τῆς γεννήσεως τῆς Ἀθηνᾶς, ἐν ᾧ ἡ
Νίκη μένει διὰ νὰ ᾔναι ἡ ἀχώριστος αὐτῆς σύν-
τροφος.

Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος παρίσταντο ὁ
Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ μαχομένοι περὶ τοῦ τίς
ἔσται ὁ προστάτης τῆς Ἀττικῆς. Ὁ θεὸς τῆς
θαλάσσης ἀποσύρεται ἠττημένος, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ
ἐτοιμάζεται νὰ ἐπιβῇ τοῦ ἄρματός της. Δὲν σώ-
ζεται εἰμὴ ὁ κορμὸς τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἡ
Ἀθηνᾶ, κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένη, ἀ-
πολέσασα τὴν ἐκ κεχρυσωμένου ὀρειχαλκοῦ πανο-
πλίαν της. Ὁ χρόνος ἠκρωτηρίασε τὰ δύο ταῦτα
ἀγάλματα, ἀλλὰ ἀφῆκεν αὐτοῖς τὰ ἔχνη τῆς
ἀρχικῆς αὐτῶν ωραιότητος. Ἀριστερᾷ ἢ Ἀπτε-
ρος Νίκη ὀδηγεῖ τὸ ἄρμα τῆς θεᾶς, καὶ ἀντικρύ-
ζει γυμνὸν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἴσως παριστᾷ
τὸν Κέκροπα, τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηναίων. Παρὰ
κἀπὸ τῆς Νίκης ὁ Ἥφαιστος καὶ ἡ Ἀφρο-
δίτη, καὶ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀετώματος ὁ Ἴλις-
σος, ἐστηριγμένος ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ βρα-
χίονος, φαίνεται περιχαρὴς ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ
θριάμβου τῆς Ἀθηνᾶς. Δεξιᾷ δὲ ἦσαν οἱ τῷ Πο-

σειδῶνι εὐνοϊκοὶ θεοὶ, ἡ Ἀμφιτρίτη, ὁ Παλαίμων, ἡ Λευκοθέα, καὶ ἡ Ἀητὼ κρατοῦσα ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς τοῦς Διοσκούρους.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ ζωφόρος παρίστα ἐν ἀναγλύφῳ τὴν μεγάλην πομπὴν τῶν Παναθηναίων. Ἡ πομπὴ αὕτη διηρεῖτο εἰς δύο στίχους, ὧν ὁ μὲν συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν, ὁ δὲ ἐκ γυναικῶν· ἀμφοτέρω δὲ οἱ στίχοι ἐβάδιζον ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἐκατέρωθεν τοῦ ναοῦ καὶ συναπνυτῶντο ὑπεράνω τῆς ἀνατολικῆς πύλης τοῦ ναοῦ.

Ἐν τῷ μέσῳ ἵσταται ἡ ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς, σύζυγος τοῦ ἄρχοντος βασιλέως, καὶ αὐτὸς ὁ ἄρχων βασιλεὺς, ἐπιβλέπων τὰς θυσίας. Τῶν δύο τούτων προσώπων τὸ μὲν λαμβάνει παρὰ δύο κανηφόρων τὰ πρὸς τὴν τέλει τῆς θυσίας ἀναγκαιοῦντα πράγματα, τὸ δὲ ἕτερον λαμβάνει τὸν πέπλον ἐκ τῆς χειρὸς χλαμυδοφόρου ἐφῆδου. Ἐπὶ ἐξ ἑδρῶν δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ κάθηνται δώδεκα θεοὶ ἢ ἥρωες, ὁ Ζεὺς, ὁ πατὴρ τῶν θεῶν, ἡ Ἀθηνᾶ μετὰ τῆς πτερωτῆς Νίκης, ὁ Τριπτόλεμος, ἡ Δήμητρα καὶ οἱ Διόσκουροι ἀφ' ἐνός· ὁ Ἀσκληπιὸς μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ὑγείας, ὁ Ποσειδῶν, αἱ δύο θυγατέρες τοῦ Κρόνου, ἡ Ἀγλαυρὸς καὶ ἡ Πάνδρος μετὰ τοῦ βασιλέως Ἐρεχθίῳ ἀφ' ἑτέρου.

Ὅλα τὰ πρόσωπα ταῦτα ὑπερέχουσι κατὰ τὸ ἀνάστημα τῶν ἀδυνάτων θνητῶν. Ἐπὶ κεφαλῇ τῆς πομπῆς πορεύονται οἱ τῶν διαφόρων φυλῶν Φύλακες καὶ ἐξ νεάνιδες κρατοῦσαι ἐν χειρὶ λυχνίας· ὀπισθεν αὐτῶν ἔρχονται αἱ Ἀθηναῖαι παρθένοι φέρουσαι ἀγγεῖα καὶ ὅλα τὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἀναγκαῖα· ὁ τεχνίτης ἔδωκεν αὐταῖς διαφόρους στάσεις καὶ θαυμασίως ἐτοποθέτησεν αὐτάς. Εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ ναοῦ ἔπονται πρόσωπα ὁδηγοῦντα ταύρους καὶ κριοὺς, πεμπόμενοι πρὸ ὅλων τῶν δῆμων τῆς Ἀττικῆς μετ' αὐτὰ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἔρχονται οἱ μέτοικοι, ξένοι κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει καὶ γινόμενοι δεκτοὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς πομπάς. Αἱ γυναῖκες αὐτῶν φέρουσι τὰ καθίσματα, τὰ ὀρισμένα διὰ τοὺς προπορευομένους αὐτῶν νέους Ἀθηναίους. Οἱ τὸν αὐλὸν καὶ τὴν λύραν παίζοντες ἀποκρίνονται εἰς τὰ ἄσματα τῶν παρθένων· τέλος ἔρχονται οἱ γέροντες, κρατοῦντες κλάδους ἐλαίας ἐν χειρὶ καὶ προπορευόμενοι τῶν ἁρμάτων. Τὰ ἅρματα ταῦτα ἐσύροντο ὑπὸ δύο, τριῶν ἢ τεσσάρων ἵππων, καὶ ἀπετέλουν μέρος τῆς πομπῆς διευθυνόμενα παρὰ τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῆς Ἑλλάδος νικησάντων. Ὅπισθεν δὲ τῶν ἁρμάτων, ὑπὸ τὴν δυτικὴν τοῦ ναοῦ πρόσοψιν, συνωθεῖται τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν.

«Τὰ διάφορα ταῦτα συμπλέγματα, λέγει ὁ Βιτρούβιος, πλεον τῶν τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἀποτελοῦσι μέρος τῆς μεγαλειτέρας ὅλων τῶν συνθέσεων, ἧς ποτε τεχνίτης ἐπενόησε.»

Ἐπιχειρήσαντες νὰ δώσωμεν ἰδέαν τινὰ περὶ

τῶν ἀναγλύφων τοῦ Παρθενῶνος, ἠθελήσαμεν μόνον νὰ καταδείξωμεν μὲ πόσῃ τέχνῃ ὁ Φειδίας συνηρμολόγησε τὰ κοσμήματα ταῦτα πρὸς τὴν ὅλην τοῦ ναοῦ θέαν. Δὲν εἶναι ταῦτα ἀνάγλυφα κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων, τὰ ὅποια ἡδυνάτο τις νὰ τοποθετήσῃ ἐπὶ οἰουδήποτε ἄλλου οἰκοδομήματος· ἀλλ' ἀποτελοῦσι σύνολον καὶ ἀνάγονται πάντα εἰς τὴν λατρείαν τῆς θεᾶς.

Μεγά ἐλάττωμα τῶν νεωτέρων γοθικῶν ναῶν εἶναι ὅτι ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν σωρεῖαν παντοειδῶν κοσμημάτων οὐ μόνον ἀτέχνως ἐπεξεργασμένων, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ὅλως ξένων πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ ἀσυμβιβάστων πρὸς αὐτήν. Ἡ βυζαντινὴ τέχνη, ἥς ἡ νεωτέρα Ἑλλάς πολλὰ παρέχει δείγματα, ἤττον πρωτότυπος τῆς γοθικῆς, διετήρησε παραδόσεις τινὰς τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων τέχνης καὶ φαίνεται ὥστε κακώτροπον αὐτῆς βλάβη. ἔχει ἡ βυζαντινὴ τέχνη τάξιν τινὰ ἐν τοῖς κοσμήμασιν αὐτῆς· ἔχει θέσιν δι' ἐκάστην παράστασιν. Κολοσσιαία εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ κατέχει τὸ ἐμβάδον ὅλου τοῦ κυριωτέρου θόλου· ὑπεράνω τοῦ θυσιαστηρίου εἶναι ἡ Παναγία, ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ· ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ εἶναι αἱ εἰκόνες τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν μαρτύρων· ὑπεράνω τῆς μεγάλης πύλης εἰκὼν τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ἐν γένει δὲ τὰ πρόσωπα καλύπτουσιν ὅλους τοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ. Ὑπάρχει μέσος τις ὅρος μεταξὺ τῆς ἰδιοτροπίας ἥτις τὰ πάντα ἀναμιγνύει καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἐμπειρίας, τὸ ὅποιον δὲν ἀφίνει θέσιν εἰς τὴν εὐφυΐαν. Πεποιθότως δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι μόνον ἡ ἑλληνικὴ τέχνη εὗρε τὸ ἀκριβὲς τοῦτο μέτρον. Ἐθὺς ἦτο, τὰ ἀνάγλυφα τοῦ ναοῦ νὰ παριστάνωσι συμβάντα ἀναγόμενα εἰς τὴν λατρείαν τῆς θεότητος· ἔργον ὅμως τοῦ Φειδίου ἦτο νὰ ἐκλέξῃ τὰ ἀντικείμενα καὶ νὰ τὰ τοποθετήσῃ ἐπὶ τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ σχεδιασθεῖσαν τάξιν καὶ ἁρμονίαν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος πᾶν ὅ,τι ἀπετέλει κυρίως τὴν λατρείαν τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ἀντὶ νὰ ἐπισωρεύσῃ ἀδιακρίτως μικρὰ ἀντικείμενα καὶ νὰ παραστήσῃ εἶδος χρονικοῦ ἢ ἀπομνημονεύματα, ἐξέθηκε μεγαλοπρεπῶς τὰς κυριωτέρας βάσεις τῆς θρησκείας τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Αἰσχύλος διηγεῖται ὡς ποιητὴς τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς· ὁ Πλάτων ἐκθέτει ὡς φιλόσοφος πῶς ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ, ἄυλος, ἀγέννητος, εἶναι θυγάτηρ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς τῶν Πάντων, τῆς αἰωνίας Προνοίας, τῆς τὸν κόσμον διεπούσης. Ὁ δὲ Φειδίας ἐκφράζει τὴν αὐτὴν ἰδέαν διὰ τῆς ἀφώνου μὲν, ἀλλὰ καθαρᾶς καὶ σαφοῦς γλώσσης τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς. Ἐν τῷ ἀριστουργήματι αὐτοῦ εὕρισται τις τὴν αὐτὴν δύναμιν, τὴν αὐτὴν ἀπλότητα, τὴν αὐτὴν χάριν, ὅποιαν ἐν τοῖς στίχοις τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐν τοῖς διαλόγοις τοῦ φιλοσόφου. Ἐν τῷ Παρθενῶνι εὕρισται τις τὴν αὐτὴν ἰδέαν, κατα-

λαμβάνεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος· εἶναι τὸ θεῖον πνεῦμα τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους.

EMILE BURNOUR

Πρόην Δουλοῦτης τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς.

Ἐπιτετατὸ τέλος.

Ἐν τοῖς Ἱστορικοῖς σκηνογραφήμασιν αὐτοῦ, ὁ κ. Σ. Ζαμπέλιος μετὰ γλαφυρότητος καὶ δυνάμεως λόγου ἀνέλιξε σελίδας τινὰς τῆς ἱστορίας τῶν δεινοπαθημάτων τῆς Κρήτης ἐπὶ Ἑνετῶν πρὸ τῆς καταλύσεως τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου. Ὡς συνέχεια τοῦ ἔργου τούτου δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ Κρητικὸὶ γάμοι, ὧν ὁμῶς τὸ στέδιον εἶνε πολλῶς εὐρύτερον, ὑπὸ τὴν μορφήν μυθιστορήματος ἐπιληφθέντος τοῦ συγγραφέως νὰ παρᾶσῃ πλήρη καὶ τελείαν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῆς νήσου κατὰ τὸ 1570, ὅπότε ἐξεροράχη ἡ ὑπὸ τὸν Καντανολέον ἐξέγερσις τῶν κατοίκων, ἡ διὰ καταχθονίων μηχανορραφῶν τῶν Ἑνετῶν οἰκτρῶς καταπνιγείσα. Οἱ Κρητικὸὶ γάμοι, ἐξ ὧν ἐλήφθη καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη περιγραφή τῶν ἐν Κρήτῃ βασανιστηρίων, δύνανται νὰ θεωρηθῶσι πρότυπον ἱστορικοῦ ἑλληνικοῦ μυθιστορήματος, ἐξέχοντες ἐπὶ τῇ διαγραφῇ τῶν χαρακτήρων, τῇ τοπικῇ χροίᾳ (couleur local) καὶ τῇ ἱστορικῇ ἀκριβεῖα.

Σ. τ. Δ.

ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΕΝ ΚΡΗΤῃ ΕΠΙ ΕΝΕΤΩΝ

Τὸ μέγαρον τοῦ ἀντιβασιλέως—μορμὴ τῆς Κρήτης—ἐπέειχεν εἰς Μεγαλόκαστρον τὴν αὐτὴν ὡς ἔγγιστα περιωπὴν, ἣν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ Βοσπόρου ἐπέχει τὸ Σεράγιον. Κτισθὲν πρὸ περίπου διακοσίων ἐτῶν, ἀλλ' ἐσχάτως συνεπέειχε πυρκαϊᾶς καινουργηθὲν, ἀναμνησθεῖ, εἰ μὴ κατὰ τὸ μέγεθος, τοῦλάχιστον χάριν τοῦ παμμυγοῦς τοῦ ὕφους, τὸ ἐν Βενετίᾳ παλάτιον τῶν Δουκῶν. Κάτοχον τῆς περιφανεστέρως θέσεως, βλέπει ἔωθεν μὲν πρὸς τὸ εὐρύχωρον καὶ δενδρόφυτον πεδίον τῶν στρωματωμένων γυμνασμάτων, δυσμῶθεν δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν. Βεροναιῶς τις καλλιτέχνης ἐσχέδισκε τὴν οἰκοδομήν. Ἱταλοὶ δὲ οἱ ζωγράφοι οἱ τὸ ἐσωτερικὸν κοσμήσαντες. Ἄν καὶ μίγμα ἰδιότροπον βυζαντινῆς καὶ γοθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὅμως εἰς τὰς εὐρύθμους ἀναλογίας προτεκμαίρει τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἰταλικῆς φιλοκαλίας, εἰς δὲ τὴν ἐναρμόνιον τῶν θόλων διάταξιν, εἰς τὴν περίθεσιν τῶν ῥόδων, τῶν κωρωνίδων, τῶν περιστύλων στοῶν οὐδόλως προσβάλλουσι τὴν ὄρασιν τὰ ἔχνη τῆς ἀθραιτογαμίας αὐτῆς, ἥτις εἰς αἰῶνα προγενέστερον συνήρμοσε τὰ δευγώνια μέτρα τῆς Γερμανίας πρὸς τὰ πολύθολον ὕψος τοῦ Βυζαντίου. — Ἐνταῦθα ἔσχον τὴν ἑδραν οἱ κατὰ καιροὺς Δούκες ἢ Πρίγκιπες Κρήτης. Ἐνταῦθα συγκεντροῦνται καὶ συγκοινωνοῦσι πρὸς ἄλληλα τ' ἀνώτερα γραφεῖα τοῦ βασιλείου. Ἐνταῦθα ἀφανῆς τοῖς πᾶσιν ἀγρυπνεῖ ἡ παντεπίσκοπος τῆς ἀστυνομίας Ἐμποῦσα. Ἐνταῦθα αἱ εἰρκαὶ τῶν εἰς θάνατον ὀριζομένων, ἀφεγγῇ τάφου προσισδία, διπλήχη μόνον τὸ μῆκος. Ἐνταῦθα, τέλος, αἱ νυκτεριναὶ ἀνακρίσεις, τὸ ἐρεβῶδες κριτήριον τοῦ σχοινοῦ, οἱ φωλεοὶ τῶν δημίων, οἱ πολυθρόνητοι λάκκοι, τὰ βασανιστήρια.

Χάριν τῆς πανηγύρεως, τὸ παλάτιον ὑπὲρπέ-

σθη μὲ περιττὴν κόσμου δαψίλειαν, ἐν δὲ τῇ προσδοκίᾳ τῆς ὑποδοχῆς σμῆνος ὅλων οἰκιστέας καὶ ὑπαλληλίας ἐμβαίνει, ἐλθαίνει, περιεργάζεται τὰς ἐξόδους πολυάσχολον καὶ ἐν δουλικῇ στολῇ. Ἀπὸ τῆς στοᾶς, ἐνθα λόχος ὑπασπιστῶν καὶ διαγγελέων γαυρίζ, κωδωνίζων ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἐδάφους ξίφη καὶ περυστήρας, ὁ ξένος διέρχεται αὐτὴν τετράγωνον, εἰς ἐκάστην γωνίαν τῆς ὁποίας ἀναβλύζει κελαρύζων ὑψίστατος κρουνοῦ, ἀφοῦ δ' ἐντεῦθεν ἀναβῇ κλίμακα μαρμαρίνην καὶ μυρτοστόλιστον, διαβιβάζει ἔγγραφον τ' ὄνομα τοῦ πρὸς τοὺς ἐκεῖ παρακαθημένους δύο φενακοφόρους ὑποτελετάρχας, οἵτινες ἄλαλοι καὶ ἀφώνητοι παραλαμβάνουσι τὸ ἐπισκεπτήριον. Ἡ αἴθουσα, ὅπου εἰσάγεται ἀκολούθως, καὶ ἐνθα ὀφείλει, ἄλαλος καὶ αὐτὸς ἐκ περιτροπῆς, νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ὀνόματός του, κατεσκευάσθη πρὸς ἐκπληξιν τῶν εἰσερχομένων, καὶ καλεῖται Αἴθουσα della Signoria. Τὸ θρησκευτικὸν τοῦ τόπου οὐδὲ βῆχα ἐπιτρέπει, οὐδὲ παρμὸν, οὐδὲ ἀπομύξημα. Ὁ παραβάτης ἀποπέμπεται ἀμέσως, ὁ δὲ ἀσεβήσας εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε νὰ μολύνη τὸ ἱερὸν ἔδαφος μὲ πτύσμα, ἐκτὸς ὅτι ἀποθυροῦται παραυτίκα, ἀναγκάζεται περιπλέον ν' ἀπομάξῃ τὸ ἀπόχρεμμα μὲ τὸ ἴδιον μανδήλιον. Ἡ Αἴθουσα della Signoria φωτίζεται ἄνωθεν μὲν ἀπὸ ἑνα μέγαν καὶ ἀπὸ δύο πλαγίους θόλους ὑελίους μικροτέρως διαστάσεως, ἐκ δὲ τῆς πλατείας ἀπὸ πελώρια παράθυρα ἐπίκυρτα, ἀναγλύφους ἔσωθεν τε καὶ ἔξωθεν κεκοσμημένα. Ἐκ τοῦ μέσου καὶ ὑψηλοτέρου τῶν παραθύρων αὐτῶν ὀφείλει ὁ ὕψιλότατος νὰ τιμῇσθαι μὲ τὸν ἐμφανισμόν του, καὶ νὰ παρηγορήσῃ μὲ νεῦμα χειρὸς τὸν ἀγόμενον εἰς τὸ ἱκρίωμα τῆς ἀγχόνης. Οἱ τοῖχοι, κατεσρωμένοι μὲ κυματοειδῆ τινα ἀλουργίδα, ἔργον γενουητικῆς ὑφαντικῆς, περιστέφονται εἰς τὰ ἄνω ἀπὸ χρυσοδαίδαλον κωρωνίδα, τὸ δὲ φάτωμα, ἐπινόημα, ὡς ἄδεσται, τοῦ Brunelleschi, στίλβει διαπρυσίως κεκαλλωπισμένον ἀπὸ ποικιλόμορφα χρυσανάγλυφα, ἀπὸ ἀραβικὰς ἔωπογραφίας, ἀπὸ ψηφιδώματα βυζαντινὰ, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ θολοειδοῦς κοιλώματος ἐπικοσμεῖται ἀπὸ τοιχογραφίας τοῦ Γουαρέντου, παριστανούσας τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Μάρκου, τὸν ἅγιον Θεόδωρον, ἀναγορευόμενον προστάτην Βενετίας, καὶ τινα τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου Τίτου, πάτρωνος καὶ ἀποστόλου Κρήτης.

Ἐτι μᾶλλον ἐπιμήκης καὶ βρίθουσα κόσμου πολυδαπάνου διαπρέπει ἡ λεγομένη χρυσὴ Αἴθουσα, ἐνθα τετράκις τοῦ ἔτους γίνεται ὁρατὸς καὶ προσκυνητὸς ὁ ὕπατος ἄρχων τοῦ βασιλείου. Ἡ ὄντως βασιλικὴ αὐτὴ ἐξέδρα εἶνε ἐμπεπετασμένη μὲ διάχρυσα ὑφάσματα, καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς νάρθηκας διὰ δύο πλαγίων ἀψίδων, στηριζομένων ἐπὶ ὀφιοειδῶν στηλῶν ἐκ πορφυροῦ.

Τέσσαρα ἀγάλματα συμβολικά, ἡ Δημοσιότης, ἡ Φιλελευθερία, ἡ Οἰκονομία καὶ ἡ Δικαιοσύνη —ἀρεταὶ ἡγεμονικαὶ— πληροῦσι τὰ κενὰ εἰς τὰς γωνίας. Καὶ ἐντεῦθεν μὲν τῆς εἰσόδου στολίζει τῆς αἰθούσης τὴν πλευρὰν ὑπερμέγεθες εἰκονογράφημα ἀνδρὸς, φέροντος ἀρχιερατικὸν τινα μανδύαν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ τὸ λιθοκόλλητον κέρας τῆς ἐξουσίας ἐπὶ κεφαλῆς. Ἐν τῷ πίνακι αὐτῷ ὁ ξένος ἀναγνωρίζει τὸ ὁμοίωμα τοῦ νῦν ἡγεμονεύοντος Δουκὸς Βενετίας Λορεδάνου. Ἀντικρὺ δὲ, εἰς τὸ πέρας τῆς αἰθούσης, ἵσταται ὁ θρόνος τοῦ ἀντιβασιλέως, εἰδὸς τι μεγαλοπρεποῦς στασιδίου πατριαρχικοῦ, ὅπερ ἄνωθεν μὲν ἐπισκεπάζεται ἀπὸ φοινικοθαφῆ καὶ θυσανωτὴν σκιάδα, ἐκατέρωθεν δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ παριστάνει τρία ἐμβλήματα χρυσοκέντητα, τὸ τοῦ περικοινοῦ λέοντος, καὶ τὰ οἰκόσημα τῶν δύο δουκῶν. Δώδεκα πολύφωτοι λυχναί, προὶόν τῆς βενετικῆς ὑελοουργίας θαυμάσιον, δώρημα δὲ τοῦ ἐμπορικοῦ συλλόγου τῆς Βενετίας, διαχέουσιν εἰς τὴν ἀπέραντον αἶθουσαν περιφέγγειαν ἀμαυροῦσαν τὴν αἴγλην τῆς ἡμέρας, ὥς ἄλλως τε μυριάκις ἐπαντανακλόμενον ἀπὸ τὰ περίστιχα κάτοπτρα καὶ ἀπὸ τὸν περιλαμπῆ τῶν τοίχων καλλωπισμὸν.

Οἷα καταπληκτικῇ, οἷα ἀπερρώγῃ μεταβάσει ἀπὸ τῆς ὑπεραυτοῦς ταύτης φωταφίας εἰς τὰ σκότη τῶν ἱσογείων καὶ τῶν ὑπογείων τοῦ παλατίου, εἰς τὰ ἀόρματα αὐτὰ δωμάτια, ἅπερ ἡ κοινὴ συνήθεια καλεῖ *Πηγάδια*, ἔνθα, καθάπερ νυκτερίδες ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἀποτυφλούμεναι, ἐμφωλεύουσι τὰ βασανιστήρια, τὸ κριτήριο τῆς ἐξετάσεως, αἱ ἀποθήκαι τῶν ἀλύσεων, τῶν φινώτρων, τῶν χειροδέσμων!

Ἐξ ὧν τῶν ἐν Ἑλλάδι λατινικῶν κτημάτων μόνῃ ἡ Κρήτη ἔσχε τόπον βασανιστηρίου εἰδικόν, δυσαλγέστατον τῆς μεσαιωνικῆς ὁμότητος πλεονέκτημα. Ἀπὸ Λουθήρου μεταρρυθμίσεως, ὁ Ῥώμης ἀρχιερεὺς ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ εἰσάξῃ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ του, καὶ νὰ δξύνῃ ἐπὶ τὸ βαρβαρικώτερον τὰς περόνας τῶν ἰσπανικῶν βασάνων. Ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἐκατονταετηρίδας κατεσπάραξεν ἡ μᾶστιξ τοῦ Ἀγίου Ὁφφικίου τὰ ὑγιέστερα μέλη τῆς Ἰταλίας. Μόνος ὁ σύρμαξ τῆς Νεαπόλεως, εἰ καὶ στενάζων πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τὸν διπλοῦν τῆς Μαδρίτης καὶ τῆς Ῥώμης ζυγόν, ἀπέρριπεν ἐκάστοτε μετ' ἀγανακτήσεως πᾶσαν ἀπόπειραν στρεβλωτηρίου. Ἀλλ' ἡ Βενετία, ἡ δημοκρατουμένη Βενετία, ἡ χώρα τοῦ Παρόντος καὶ τοῦ Σάρπη, ἡ Βενετία δὲν ἠρυθρίασε νὰ συμφιλονεικήσῃ καὶ αὐτὴ πρὸς τοὺς Δαρβωὰς καὶ τοὺς Τορκουεμάδας τὰ ἄλλα τῆς βαρβαρότητος. Ἐν Ῥώμῃ μὲν οἱ δεκατρεῖς Καρδινάλεις, ἐν Βενετίᾳ δὲ ἡ ἀόρατος Δεκανδρία· ἐκεῖ μὲν ὁ ἀρχικατάσκοπος τοῦ Ὁφφικίου, ἐνταῦθα δὲ εἷς Χριστόφορος, διεμιλλήθησαν ἀλλήλοις περὶ τοῦ τίς τάχιον νὰ ἐξαχρειώσῃ διὰ βασάνων τὸ εὐγενέστερον πλάσμα τῆς θεότητος. Τὰ δοκιμαστήρια τῆς

Βενετίας ἀπεθησαύρισαν, ὡς ἐν μουσεῖῳ, σύνολα τὰ ἐργαλεῖα, ὅσα οἱ Καλιγούλαι καὶ Νέρωνες τῆς Παδοῦης, τῆς Μοδένης, τῆς Βερώνης εἶχον ἐπινοήσει πρὸς σφακελισμὸν τῶν θυμάτων· οἱ δὲ κοσμητορες τῶν μουσείων αὐτῶν κατεβασάνισαν περιτροπάδην τὴν φαντασίαν των πρὸς ἀπαρτισμὸν καὶ τελειοποίησιν τοιαύτης μηχανικῆς. Γνωστὴ πρὸς τοὺς ἐπισκεφθέντας τὸν ἐν Βενετίᾳ ναύσταθμον ἡ καθέδρα ἐκεῖνη, ἐφ' ἧς ὁ ὑποπτος ἐκαθέζετο, καὶ ἥτις δι' ἀφανῶν ἐλατηρίων, βραδύτατα συστελλομένων, περιέσφιγγε τὸν τράχηλον κατὰ βαθμοὺς, ἕως ὅτου, μετὰ μίαν ὥραν αὐξυνθείσης ἄγξεως, ὁ πνιγόμενος, ὑπὸ διττὴν πίεσιν ἐξεταστῶν καὶ ἐλατηρίων διατελῶν, ἤσθάνετο ἐλλείπουσαν τὴν ὑστέραν πνοήν. Οὐχ ἥτον δὲ γνωστὴ ἡ σιδηρὰ καλύπτρα, ἥτις περιεστέγαζε τὴν κεφαλὴν ἕως τραχήλου, ἀφίνουσα μόνας τρεῖς ὁπὰς παρὰ τὰ ὄμματα καὶ παρὰ τὸ στόμα, περὶ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν φέρουσα μυτεροῦς ἑλικας. Ὁ δῆμιος, μηχανικὸς τὴν καρδίαν πεπωρωμένος, εἰς δὲ τὴν σκληρίαν ἐντριβέστατος, ἔστρεφε προβάδην τοὺς ἑλικας, ὥστε αἱ γλωχίδες τούτων, εἰσχωροῦσαι κατ' ὀλίγον ἐντὸς τῆς σαρκοῦς, ἔλγηον τρυπανίζουσαι τὸ περίρσειον τοῦ κρανίου, σκούζοντος τοῦ θύματος ἕως ῥύρανοῦ.— Τίς δὲ ὁ μὴ φοιᾶζων καὶ ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῆς *Τεθλιμμένης Παραρίας* (*Madre Dolorosa*), ἀγάλματος χαλκοτεύκτου, χάριν ψυχαγωγήσεως στηθέντος ἐν τῇ προαιθούσῃ τοῦ βασανιστηρίου; Ὁ ὑπόδικος, ἀθῶος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, βλέπων τὴν θεοτόκον ἀνοίγουσαν τὰς ἀγκάλας, ἐρρίπτετο ἀπηλπισμένος ἐντὸς αὐτῶν, ὡς εἰς ἔσχατον καταφύγιον. Ἀλλ' ὦ τῆς πλάνης! Ἡ ἐλεῆμων μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ συνέκλειεν αἶφνης τοὺς βραχίονας, καταμέστους ἔσθην κέντρων καὶ περονῶν. Τοιουτοτρόπως ὁ ἰκέτης, ἐν ἐλλείψει σωτηρίας σωματικῆς, ἐγεύετο τοῦλάχιστον τὴν ψυχροσώτειραν ἱκανοποίησιν, ὅτι ἐξέψυχεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς δεσποίνης τῶν ἀγγέλων.

Ἡ διὰ τῆς στρεβλώσεως δοκιμασία ἐκαλεῖτο *Προκαταρκτικῇ*, εἰσῆχθη δὲ εἰς Κρήτην τὸ 1260. Κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγκαθιδρύθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου, εἰς τι χαμηλὸν δωμάτιον τῆς ἀστυνομίας. Προϋούσης ὅμως ἐν τῇ νήσῳ τῆς ἀποστατικῆς ῥοπῆς, τὰ μὲν ὄργανα τῆς στρέβλης ἠῤῥήσαν καὶ εἰς ἀριθμὸν καὶ εἰς λειτουργίας, τὸ δὲ βασανιστήριο μετεκομίσθη εἰς τόπον εὐρυχωρότερον. Τὸ κριτήριο τῆς ἐξετάσεως συνήρχετο ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπὸ τὸ δουρικὸν παλάτιον, ἐν τινὶ ἱσογείῳ, ἀπὸ δυτικοῦ παρεκκλησίου μεταβληθέντι εἰς τόπον κολάσεως. Τὸ φῶς ἡλιολαμποῦς μεσημβρίας ἠῤῥαζεν ἐνταῦθα τοσοῦτον μόνον, ὅσον δέλη συννεφῆς κατὰ Δεκέμβριον. Καὶ ἡ μὲν συσκευὴ τοῦ στρεβλωτηρίου ἐπλήρου τὸ παρακείμενον καὶ πλατύτερον δωμάτιον, ἐκ δὲ τῶν ἐργαλείων τῆς βασάνου τὰ μὲν ἐκρέμαντο ἀπὸ τῆς ὀροφῆς, ἡ ἀπὸ πλαγίων δοκῶν, τὰ δὲ ἵσταντο ὀρθὰ ἐπὶ στύλο-

βατών, ἄλλα δ' ἔκειντο παρατεταγμένα ἐπὶ ἀ-
βάκων, καὶ πάλιν ἄλλα ἐνέφραττον τὸ δάπεδον.

Μία τράπεζα ἐπιμήκης καὶ ἐπεστρωμένη μὲ
μέλαν ὑφασμα, ἐξ σπητόβρωτοι καθέδραι, μία
κλεψύδρα, ἐν σῶμα χειρόγραφον τῆς Νέας Δια-
θήκης, κάλαμοι καὶ καλαμάρια, ἰδοὺ τὸ ὄλονοι-
κοκυράτον τοῦ δικαστηρίου. Λησμόνοῦμεν εἰς
τὴν καταρίθμωσιν τὸν Χριστὸν, καὶ ὁμῶς δέον
νὰ τὸν προσλάβωμεν. Ὁ ἐσταυρωμένος οὗτος
ἡτοχάλκειος, ὑψηλὸς ὡς τρεῖς σπιθιάς, ἵστατο
δὲ καταντικρὺ τῆς καθέδρας τοῦ προέδρου ἐμπε-
πηγμένος εἰς τι σιδηροῦν ἡμισφαίριον. Ἐπ' αὐ-
τοῦ ἔδιδον τὴν ὀρχωμοσίαν οἱ κατηγορούμενοι.
Ὅσακις ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἐξεταστῶν ἡ κα-
ταδίκη προηγεῖτο τῆς διαδικασίας, τοῦθ' ὕπερ
συνέβαινεν ἐννενηκοντάκις ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν, ὁ ἐ-
σταυρωμένος ἐπυρακτοῦτο, καὶ προσεφέρετο περι-
φλεγῆς εἰς τοῦ ὑποδίκου τὸν ἀσπασμόν. Καεῖς
ἀπροσδοκῆτως ἐπὶ τὰ χεῖλη, ὁ ἔνοχος ἡ ἐξεσφεν-
δόνιζεν ἔντρομος τὸν σταυρὸν, ἡ ἄφινεν αὐτὸν
νὰ πέσῃ.—Κακοῦργε! ἐφώναζε τότε ὁ πρόεδρος,
βλέπεις, ὅτι ἀποτροπιάζεται τὰ μικρά σου χεῖλη
καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ἀνώτατος δικαστὴς τῶν οὐρα-
νῶν.—Εἰς τὰς βασάνους! προσέλεγεν ὁ συνάδελ-
φος.—Εἰς τὸ Ἰππάριον τὸν ἀσεβῆ, εἰς τὸ Ἰππά-
ριον! ἔσπευδον νὰ φωνάξωσιν οἱ ἄλλοι.

Εἵπομεν, ὅτι τὰ ἐργαλεῖα ἦσαν καὶ παντοδα-
πὰ καὶ πολυάριθμα. Προσθέτομεν ὅτι, κατὰ τὴν
ἐφαρμογὴν, ἐβαθμολογοῦντο ἀναλόγως πρὸς τὴν
ἐπίμονον ἐχεμυθίαν, ἡ πρὸς τὰς ἐξαγορεύσεις τοῦ
ἐνόχου. Ὑπεννοεῖται, ὅτι ὁ βασανιζόμενος ἐδιά-
ζετο συνήθως νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἤτουν καὶ ἀ-
πῆτουν οἱ βασανιστῆρές του. Ὁ βιασμός ἤρχι-
ζεν ἀπὸ τὴν καλούμενην προπαρασκευαστικὴν
δοκιμασίαν (monentibus indicis). Προοίμιον
χαριτωμένον! Ἐσταλλάζετο ζέουσα πίσσα ἐπὶ
τοῦ μετακαρπίου τοῦ δεσμώτου, ἡ διὰ σιδηρῶν
λαβίδων συνεθλίβετο ὁ μεταξὺ τῶν ῥωθῶνων
χόνδρος, ἡ ἐφηρμόζετο ὁ Φάλαγξ (ligature canu-
bis), ξύλινός τις κύλινδρος, οἱ λῶροι τοῦ ὀπίου,
συσφίγγοντες σφοδρῶς τοὺς δακτύλους, προσέξ-
νουν σπασμωδικὰς ὠδύνας, ἐὰν μὴ ἐστρέβλων καὶ
τὰς φάλαγγας.—Ἦρχετο κατόπιν (ἐν εἶδει προ-
οιμίου πάντοτε) ἡ θάσσανος τοῦ Ἰππαρίου. (Ca-
valletto). Συνίστατο τοῦτο ἐκ δύο δοκῶν, συνημ-
μένων σταυροειδῶς, καὶ δίκην τραπέζης στηρι-
ζομένων ἐπὶ τοῦ πατώματος. Ἐκάστη τῶν ἀκρῶν
τῆς δοκοῦ ἔφερε μίαν τροχαλίαν μὲ σχοινίον,
λίπῳ κεχρισμένον καὶ ὑπὸ στροφέϊου διατεινόμε-
νον, ἡ δὲ ῥάχις τοῦ Ἰππαρίου ἐπετίθετο μάλ-
λον ἢ ἤττον ὀξυγώνιος, κατὰ τὸ βάρος τῆς ἐνο-
χῆς. Ὁ ἔνοχος, εἴτε ἀνὴρ, εἴτε γυνή, κατετεί-
νετο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, χεῖράς τε πόδας τε περι-
δεδεμένος ἀπὸ τὰ σχοινία. Μετ' ὀλίγον, ἡ βαθ-
μαία ἐπίτασις τῶν δεσμῶν διέκοπτε τὸ δέρμα,
κατέθλα τοὺς μυῶνας, ἐξήρθον τὰ μέλη τοῦ
τυραννουμένου, ἐνῶ ἄφ' ἐτέρου τὰ κοπτερὰ νῶτα

τῶν δοκῶν διεσπάραττον πλάτας καὶ νεφρούς
του. Τὰ ἀπομνημονεῦματα τοῦ Ἰππαρίου θὰ ἦ-
σαν λίαν ἀξιοφήγητα. Εἰς τὸ Ἰππάριον καὶ ὁ
Μακιαβέλλης ἐξάπλωθεις, ἐδιδάχθη νὰ μὴ διδά-
σκῃ τὸν δλέθριον ἐκείνον ἀφορισμὸν «Κακὴ πρᾶ-
ξις τελειωμένη, πρᾶξις θεία κ' εὐλογημένη».

Τὴν σειρὰν τῶν κατ' ἰδίαν βασάνων ἐνεκαί-
νιάζεν ἡ Στρέβλα. Ἰδοὺ εἰς τί καὶ αὕτη συνί-
στατο. Συνεδεσμεύοντο οἱ βραχίονες διὰ σχοινίου,
τὴν ἄκρην τοῦ ὀποίου ἐδέχετο μεγάλη τις τρο-
χαλία, οὕτω πως καθηλωμένη εἰς τὴν ὀροφὴν,
ὥστε, διατρέχοντος τοῦ σχοινίου, νὰ στραγγα-
λίζονται οἱ βραχίονες ἀντιστρόφως πρὸς τὴν φυ-
σικὴν στάσιν. Καὶ τὸ μὲν σῶμα ἀφίστο ἀπηω-
ρημένον εἰς τοιαύτην θέσιν κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ
προέδρου, πρὸς ἐπισκλήρυνσιν δὲ κακώσεως, ὁ
βασανιστὴρ προσήρμοζεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὑ-
ποδίκου λίθους βαρεῖς, μεταδίδων ἐκ διαλειμ-
μάτων πρὸς τὸν στρεβλούμενον καὶ κλονήματα,
ἐξ ὧν ἐνίοτε θάνατος προήρχετο. Τίνας καρδίαν
δὲν θὰ ἐκίνουν εἰς ἔλεος οἱ γόοι τοῦ πάσχον-
τος; Αἱ φωναί του ἤθελον ἴσως ἐπικάμψαι καὶ θη-
ρίου σπλάγχνα. Καὶ ὁμῶς οἱ τῶν θηρίων θηριω-
δέστεροι τοῦ Χάνδακος ἐξεταστὰι συνῆπτον ἐν
ἐπιμέτρῳ καὶ τὴν δοκιμασίαν τοῦ Σμίλακος
(taxillus). Ξύλινος ἥλος διατόρος, ἐμβεβαμμέ-
νον εἰς πίσσαν, ἐνεπηγνύετο ἀναμέσον ριζωνυ-
χίας καὶ σαρκὸς τῶν δύο μεγαλητέρων δακτύλων
τῶν ποδῶν. Τῆς καυσίμου ὕλης ἀφθείσης, ὁ ὀδε-
λίσκος ἐβασάνιζε τὸ θῦμα διττῶς· ἐνῶ διετί-
τραινε τὸ εὐαίσθητον ἐκεῖνο μέλος, ἐκαυτηρίαζε
καὶ τὸ κρέας, βραδέως φλεγόμενος.—Ἄλλοτε
πάλιν, ἀντὶ τοῦ Σμίλακος, ἐφηρμόζετο ἡ Τριχο-
κρεμάλα (tortura capillorum), συγερωτέρα τῆς
Στρέβλης ἀδελφῆ. Τότε ὁ πάσχων δὲν ἐξεμύατο
ἀπὸ τὰς μασχάλας, ἡ ἀπὸ τῶν βραχιόνων, ἀλλ'
ἀπὸ τὴν κόμην, ἥτις συνεπλέκετο εἰς τὸ σχοινίον
τῆς τροχαλίας. Σιδηροὶ σταθμοὶ προσεκολλῶντο
εἰς τοὺς μεταρσίους πόδας του, ἐνῶ ὁ δῆμιος ἐ-
φραγγέλου τὰ νῶτά του μὲ μαστίγιον ἀστραγα-
λωτόν. Ἡ Τριχοκρεμάλα διέτρεφεν εὐνοίαν ἰδι-
αιτέρην εἰς τοὺς μακροὺς πλοκάμους τοῦ ὠραίου
φύλου. Ὑπέστησαν αὐτὴν ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυ-
γάτηρ τοῦ ἀρχοντορωμαίου Βλαστοῦ, τοῦ καὶ
Σιφίου καλουμένου, ὅπως ὁμολογήσωσι τὰ πρό-
σωπα καὶ τὰς συνδιαλέξεις τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐ-
τῶν συνελθόντων συνωμοτῶν. Ἡ δεκαπενταετὴς
παρθένος, ἰσοκαλὴς πρὸς τὴν παρὰ τοῦ Πάπα
σφαγιασθεῖσαν ἐν Ῥώμῃ Βεάτρικα, ἀπέθανεν ὑπὸ
τοὺς αἰκισμοὺς τῆς βασάνου, ἀφοῦ κατεκερμά-
τισε τὴν γλῶσσαν ὀδυνοσπᾶς.—Τῇ ἐσπέρᾳ τῆς
17 Αὐγούστου 1531 τέσσαρες πολῖται ἵσταντο
παρατηροῦντες τὸν κομήτην, ὅστις ἔφραγε πρὸς
τὴν μεσημβρινὴν ζώνην τοῦ οὐρανοῦ. Δύο ἐξ αὐ-
τῶν ἐπανέλαβον ἀσκοπῶς καὶ ἀπρομελετητῶς
τὸ λεγόμενον, ὅτι ὁ ἐμφανισμὸς κομήτου εἶνε
οἰωνὸς πολέμου, πρόδρομος δυναστικῶν μεταβο-

λῶν. Οἱ δύο ἑτεροὶ ὑπῆγοντο εἰς τὸ τάγμα τῆς σιγῆς. Διὰ μόνον τὸν λόγον ἐκείνον οἱ πρῶτοι καθυπεβλήθησαν αὐτονυκτὶ εἰς τὰς ὠμοτέρας βασιάνους τῆς δεράγγης.

Ὅλιγοὶ τῶν δοκιμαζομένων ἀντεῖχον εἰς τοιαῦτα προοίμια. Οἱ πλεῖστοι ἐπειθαναγκάζοντο νὰ μαρτυρήσωσι καὶ ὅσα ἐγίνωσκον, καὶ ὅσα ἤγινόν, ἐβιάζοντο νὰ ὁμολογήσωσι καὶ Θεὸν καὶ Σατανᾶν, καὶ εἴ τινα ἄλλην στύγιον δύναμιν ἤθελον υπαγορεύσει αἱ ὕαιναὶ τοῦ δικαστηρίου. Ἐν περιπτώσει ἐπιμενούσης σιγῆς, προσελαμβάνετο εἰς βοήθειαν ἡ Ἀγρυπνία, τιμωρία ἐκτελουμένη διὰ νυκτός, καὶ ἐπαναλαμβάνομένη τρεῖς ἢ τετράκις κατὰ συνέχειαν. Ὅσάκις ὁ τροχαλιζόμενος, καταπεπονημένος ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀπαιώρησιν, ἡσθάνετο ἀπόλυτον χρεῖαν ἀναπαύσεως, ἄλλως δὲν ἠδύνατο ν' ἀνακουφισθῇ, ἢ στηρίζων τοὺς νεφροὺς ἐπὶ τῆς κόφως ὀξυτενοῦς καὶ κωνοειδοῦς διφρίσκου. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν, δονουθέντος ὑπὸ βρόχου τοῦ σώματός του, οἱ νεφροὶ κατεσχίζοντο ἀπὸ τὴν κεντρώδῃ κόψιν. Μάτην ὁ μάρτυς ἀπηύδα, ἐπικαλούμενος μίαν καὶ μόνην στιγμὴν εὐσπλαγγίναν. Πρὸς πᾶσαν ἀπάντησιν, ὁ στρεβλωτὴρ, ἀνασφενδονίζων τὸ σῶμα μετάρσιον, ἄφινεν αὐτὸ νὰ ἐπαναπέσῃ κατὰ κάθετον ἐπὶ τοῦ αἰμοσταγοῦς ὀβελοῦ. Ἡ τῆς διαδομένης καὶ τῆς καταπτώσεως ἐργασία ἐπανελαμβάνετο ὁσάκις ὁ ἀνασφαδάζων, ἀνίκανος πλέον ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν χρεῖαν στιγμιαίας τινὸς ἀνακουφίσεως, ἐκλινεν ἀθελήτως τὰ νῶτα πρὸς τὸν διφρίσκον.

Ἀλλὰ πάσης ἄλλης βασάνου σκληροτέρα ἦτο ἡ κατ' εὐφημίαν κληθεῖσα Ἀνθοδέσμη, αὐτὴ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐξέτασις τοῦ Χάνδακος ὠνόμαζεν ἰταλιστὶ Regina delle prove, ἥτοι βασιλίδα τῶν δοκιμασιῶν. Εἰς τὸ εὖροσμόν της πλέγμα ἡ Ἀνθοδέσμη συμπεριελάμβανεν ἀθρόα τὰ μαρτύρια τὴν ἀπαιώρησιν, τὸν διονυχισμόν, τὴν μαστίγωσιν, τοὺς σπαραγμοὺς, τὸν καυτηριασμόν, τὴν ἐξάρθρωσιν, καὶ ὅσας ἄλλας ταρταρείας κακώσεις ἔδρεπεν εἰς τοὺς κήπους τῆς ἀπανθρωπίας ἡ δαιμονιόπληκτος φαντασία τῶν κριτῶν. Μὲ τὸ βλέμμα καθηλωμένον ἐπὶ τῆς κλεψύδρας, μὲ καρδίαν ἐκ τιγρώδους ἡδονῆς ἀναπάλλουσαν ὁ ἐξομολογητὴς ἐνήλαττε συνοχηδὸν τὴν ἐπίθεσιν τοῦ τυραννίσματος μὲ τὸ προσάρτυμα τῆς εἰρωνείας. — Ἀρκεῖ τοσαύτη χλόη, Δομένικε! ἔλεγε πρὸς τὸν θασσανιστὴρα βενετιστί. Κόψε μου τώρα καὶ τριαντάφυλλα! — Μετ' ὀλίγον Ἐλησμόνησες, imbecille, τὸν ὑάκινθον... Καὶ τὴν ῥοδοδάφνην; Ἄ, Δομένικε, κατέστης παντάπασιν ἀνίκανος, θὰ ἀναφέρω τὴν ἀνανδρίαν σου πρὸς τὸν Σέρ Μέμον. — Ὁ δῆμιος ἐρρόφα τότε τὸ τελευταῖον ποτήριον ῥακῆς, ἐσπόγγιζεν ἐκ τοῦ μετώπου τὸν ἰδρώτα μὲ τὸ αὐτὸ κανναδόπανον, ὅπερ εἶχε

τοῖς τινος καθάλασε καὶ ἀπῆλθεν ἀπὸ τὴν αἶμα-
τόρροικιν τοῦ σφαγίου, εἰτα δε, τριδων τὰς πάλαι-

μας καλὰ καλὰ, καὶ ἐμπύων τρεῖς, ἐπανέδραττε τὸν κάλων μὲ πυρετώδους φιλοτιμίας παροξυσμόν. — Δόλιε, δωροδέκτα, birbante, ἀνεκραύγαζεν ἐμμανέστερος ὁ πρόεδρος ἐπὶ τῇ ἐπισπεύσει τοῦ δημίου. Θὰ μοῦ τὸν θανατώσης κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Λεῖπουν ἀκόμη τὰ πέντε λουλούδια.... Γνέθε τὴν κλωστήν σιγότερα! — Ἐλεημονέστερος τοῦ δικαστοῦ τυχὼν ἐνίοτε ὁ βασιανιστὴρ, ἀνέλαβεν ὑπὸ εὐθύνῃν του ν' ἀπαλλάξῃ τὸν πάσχοντα ἀπὸ τὸ ἐπικαλλόπισμα τῶν λοιπῶν λουλουδιῶν. Τότε, δοὺς τὴν ἐντονωτέραν δόνησιν, διεπέρανε μιᾷ βολῇ καὶ τὰς ὠδίνας, καὶ τὴν ζῶν τὸ ψυχορράγοντος.

Ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Ἀνθοδέσμην οἱ πλεῖστοι τῶν ἐνοχοποιηθέντων ἐπὶ ἀνταρσίᾳ. Μεταξὺ τούτων διαπρέπει ὁ ἀείμνηστος Λέων Καλλέργης, ὄνομα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἡμετέρας ἀναγεννήσεως προσφιλέστατον, ἥρως, ποιῶν μετὰ τοῦ αὐταδέλφου του ζεῦγος μοναδικὸν εἰς τὴν φιλοτύραννον πολίτευσιν τῆς οἰκογενείας.

Ἀπὸ Σολομῶντος καὶ Φαλάρεως ἄχρι τοῦ ἀναμαρτήτου πολιτάρχου, ὅστις ποῦ μὲν καλεῖται πάπας, ποῦ δὲ συνταγματικὸς βασιλεὺς, τὰ ἀνάκτορα ἔχουσιν ἰδιαιτέρον τοῦτο, ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐμφαίνονται καὶ τοῦ ἄρχοντος αἱ ῥοπαὶ, καὶ τῶν ἀρχομένων τὰ ἤθη.

ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΟΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Ἑρνέστου Λεγουβέ.

Παρά τοῖς ζώοις, μόνον ἡ μητρότης ὁμοιάζει πῶς πρὸς αἰσθηματὶ ἐκ τῆς μητρότητος προσκτῶνται τρυφερότητα, ἀφοσίωσιν, προβλεπτικὸν πνεῦμα καὶ ἡρωισμόν ἔτι. Ἡ λέαινα, ἂν ἀρπάσῃ τὸ νεογνόν της, καθίσταται τρομερωτέρα τοῦ λέοντος. Ἐτυχον μάρτυς τοῦ θάρρους ὑπολαΐδος μητρός· εἶχον κατασκευάσει τὴν φωλεάν των εἰς τινα φράκτην, ἔνθα κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν χαριέντων τούτων πτηνῶν, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἀλληλοδιαδόχως ἐπώαζον. Ἐὰν ἐπλησίαζον καθ' ἡν στιγμὴν ἐπώαζε τὸ ἄρσεν, τὸ ἄρσεν ἐγκατέλιπε τὴν φωλεάν του ἱστάμενον πρὸς τοὺς ὑψηλοτέρους κλάδους, κραυγάζον μὲν καὶ ταρασσόμενον, ἀλλ' ὅπωςδῆποτε τὴν ἐγκατέλιπε. Ἐν ᾧ τοῦναντίον ἐὰν ἦτο τὸ θῆλυ, ἔμενε. Ἐβλεπον τὴν μικρὰν της καρδίαν πάλλουσιν ἰσχυρῶς ὑπὸ τὸ πτέρωμά της, τὸν μέλανα ὀφθαλμόν της μηχανόμενον καὶ λάμποντα ἐκ τρόμου· ἀλλ' ἀδιάφορον, ἔμενε. Καὶ αἰσθηματὶ βεβαίως τὴν ἡνάγκαζε πρὸς τοῦτο· εἶχε θάρρος, ἀφ' οὗ ἐφοβεῖτο, ἀφοσίωσιν, ἀφ' οὗ ὑφίστατο θυσίαν. Διὰ τῆς μητρικῆς στοργῆς τὸ ζῶον ἐξικινεῖται σχεδὸν μέχρι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μέχρι τῆς θείας.

Καὶ τῷ ὄντι, τίς πατὴρ ἤθελε τολμήσει νὰ συναρπάξῃ τὴν τρυφερότητα αὐτοῦ πρὸς τὴν τρυφερότητα μητρός; Βεβαίως οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον

δύναμι. ν' ἀρνηθῶ τὴν πρὸς τὰ τέκνα ἀγάπην τῶν πατέρων· ἀλλὰ διὰ τὰς γυναῖκας τὸ αἴσθημα τῆς μητρότητος εἶναι αὐτὴ ἡ ζωὴ. Οἱ ἀμφισβητοῦντες ἔτι τὴν δημιουργικὴν αὐτῶν δύναμιν, οὐδέποτε λοιπὸν εἶδον μητέρα λαμβάνουσαν εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ ἀρτιγέννητον τέκνον της; Οὐδέποτε λοιπὸν ἐθεώρησαν τὸ πρῶτον θεῖον ἐκεῖνο βλέμμα, ὅπερ ἐκ τῆς τρυφερᾶς τοῦ 'Ραφαὴλ μεγαλοφυΐας πρὸς στιγμὴν ἐμπνευσθεὶς ὁ τραχὺς 'Ροῦβενς ἀπεικόνισεν ἐν τῇ φυσιογνωμίᾳ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων; Οὐδέποτε λοιπὸν παρετήρησαν μητέρα παρακολουθοῦσαν τὰ πρῶτα βήματα τοῦ τέκνου της, ἀκούουσιν τὰ πρῶτα αὐτοῦ φελίσματα, καὶ δεχομένην, φεῦ! τὸν τελευταῖον αὐτοῦ στεναγμόν; "Ὅταν παιδίον τι ἀποθνήσκῃ, ὁ πατὴρ θρηνεῖ· ἀλλ' ὁ χρόνος συμπαρασύρει παρ' αὐτῷ καὶ τὴν λύπην ταύτην ὡς τόσας ἄλλας· ὁ θάνατος ὅμως τοῦ τέκνου της εἶναι διὰ τὴν μητέρα πληγὴ, μηδέποτε θεραπευομένη. Βλέπομεν ἐνίοτε γυναικείας φυσιογνωμίας φερούσας ἰδίαν τινὰ σφραγίδα ἀπογνώσεως· ἡ ὠχρότης αὐτῶν, ἡ γλυκύτης των, ἡ ἀσθενὴς καὶ συμπαθὴς φωνὴ των, τὸ πρὸς τὸ στήθος κλίνειν μέτωπον θλίβουσι τὴν καρδίαν, προδίδοντα ὀδύνην βαθυτάτην, ἐξ ἀπωλείας ἀνεπανορθώτου προερχομένην· ἐξετάσατε τὸ αἶτιον τῆς θλίψεως των καὶ θὰ μάθητε ὅτι εἶναι μητέρες, ἀπολέσασαι τέκνον των εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του. Γυνὴ τις, προσβληθεῖσα ὑπὸ θανασίμου ἀσθενείας, ἐξ ἧς πρὸ δεκαετίας ἀπέθανεν ὁ υἱός της, ἀνεκράυγασεν ἐν μέσῳ τῶν πόνων καὶ τῆς ἀγωνίας της: «Ἄ! πόσον θὰ ὑπέφερε τὸ ταλαίπωρον παιδί μου!» Βασανιζομένη ὑπὸ τῆς ἰδίας ὀδύνης, ἐσυλλογίζετο μόνον τὰς ὀδύνας τοῦ ἀποθανόντος τέκνου της.

Τοιαύτη ἡ μητρικὴ στοργή. Μὴ ἔχουσά τι προσόμοιον ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ κόσμῳ, γεννᾶται ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀπείρῳ, ἀνυπολογίστῳ, τοσοῦτῳ ἰσχυρᾷ, ὥστε ἡ αἰσθανομένη αὐτὴν ὑπερπηδᾷ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, θεωροῦσα ἡδονὴν τὴν ὀδύνην καὶ χαρὰν τὰς στερήσεις, καὶ τοῦτο οὐχὶ προσκαίρως καὶ ἐκ στιγμιαίας ὁρμῆς, ὡς ἐν τῷ ἔρωτι συμβαίνει, ἀλλὰ πάντοτε, ἀκαταπαύστως. Δὲν ἐξαλείφει αὐτὴν ὁ χρόνος, οὐδὲ τὴν ἐξασθενίζει τὸ γῆρας· διότι διατηρεῖται πάντοτε ἡ αὐτὴ, οὔτε εἰς παρακμὴν ὑποκειμένη, οὔτε εἰς πρόδοον, τὸ ἕτερον τοῦτο τῆς ἀτελείας σημείον. Ἀνεφάνη τὴν πρώτην τῆς δημιουργίας ἡμέραν ὅσῳ καὶ σήμερον τελεία, καὶ Εὐὰ ἦτο ἐπίσης μήτηρ, ὡς ἡ Ἐκάβη καὶ ἡ Ἰβασίλισσα Λευκή. Ἀλλ' εἰς ταῦτα μόνον περιορίζεται; Οὐχί. Ὡς τελευταῖον αὐτῆς θαῦμα ἐπιφέρει τὴν ἀνάεωσιν τῆς ὑπὸ ταύτης ἐμφορουμένης γυναικὸς καὶ ἐπέχει παρ' αὐτῇ τὸ πόνον ἀνατροφῆς. Διὰ ταύτης ἡ φιλάρεσκος ἀποκαθίσταται σοβαρὰ, ἡ ἀπερίσκεπτος συνετὴ· φωπίζει, καὶ ἐξαγνίζει· εἶναι ταυτόσημος οὐ μόνον τῇ αὐταπαρνήσει,

ἀλλὰ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ νοημοσύνῃ. Συγκεντροῖ ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν!

N.

ΛΥΣΙΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ

Συκοφάντης.

Συνηθεστάτη εἶναι ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ταύτης παρὰ τε τοῖς παλαιοῖς καὶ τοῖς νεωτέροις "Ελλησι, ὅσον συνήθης δυστυχῶς καὶ ἡ δι' αὐτῆς ὑποδηλουμένη κακία· ἀλλ' ἴσως ὀλίγοι γινώσκουσι πόθεν ἡ σύνθεσις αὐτῆς καὶ ἐκ τίνος παραδόξου συμπτώσεως τὰ ἀθῶα σῦκα κατήντησαν νὰ σημαίνωσι πρᾶγμα ἐδελυκτὸν καὶ ἀποστροφῆς ἄξιον. Τὸ ἱστορικὸν τῆς λέξεως ἔχει ὡς ἑξῆς·

Ἡ συκὴ ἐτιμάτο λίαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Ῥωμαῖοι καὶ Ἕλληνες ἀπένεμον αὐτῇ εἰδός τι θρησκευτικῆς λατρείας, καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν καὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν κεφαλὰς στέφοντες πολλάκις ἐν δημοσίαις τελεταῖς διὰ φύλλων, ἢ διὰ κλάδων συκῆς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐτιμῶρουν διὰ θανάτου τοὺς ἐξάγοντας σῦκα ἐκ τῆς Ἀττικῆς, ὡς καὶ τοὺς δρέποντας τοὺς καρποὺς συκῶν ἀφιερωμένων εἰς θεότητας· πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τοῦ νόμου εἶχον τάξει ἀμοιβὰς ὑπὲρ τῶν καταγγελόντων πᾶσαν ὑπεξαίρεσιν ἢ λαθρεμπόριον σῦκων. Ὁρφεοῦμενοι ἐκ τῆς ἀυστηρότητος ταύτης τοῦ νόμου ἄνθρωποι μὴδὲν ἱερὸν καὶ ὅσιον ἔχοντες ἔκλεπτον αὐτοὶ τὰ σῦκα καὶ κατεμήνουσιν μετέπειτα ὡς ἐνόχους τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, λαμβάνοντες τὴν τεταγμένην ἀμοιβήν. Οἱ ἀπατεῶνες οὗτοι ἐκαλοῦντο ὡς ἐκ τοῦ καταδοτικοῦ αὐτῶν ἔργου συκοφάνται (σῦκα-φαίνειν)· οὐδὲν δ' ἄπορον ὅτι βαθμηδὸν ἡ λέξις κατήντησε νὰ σημαίνῃ πάντα διαβολέα, ψεύστην καὶ ὑποκριτήν.

A. Σ. Β.

ΑΝΑΝΔΡΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ

Ἀνώνυμοι ἐπιστολαί.

Υβριστικοὶ λόγοι ἐπὶ τοίχων γραφόμενοι.

Λοιδορία πρὸς ἄνθρωπον διερχόμενον ἐπὶ δρόμῳ, ἢ διακείμενον εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται ν' ἀπαντήσῃ.

Αὐθάδεια πρὸς ἀσθενεστέρους ἐν ἀπουσίᾳ μαρτύρων, ἢ πρὸς ὑπηρετάς φοβούμενους ν' ἀπαντήσωσι μήπως ἀπολέσωσι τὴν θέσιν των.

Λίκισμοι πρὸς γυναῖκας ἢ παιδία

Σιωπὴ τηρουμένη πρὸς ἀποφυγὴν εὐθύνης ἐπὶ ἰδίων πταισμάτων.

Πᾶσα κατάχρησις δυνάμεως καὶ ἐξουσίας.¹

Ὁ Ἰωσήφ Βρόθερτον, μέλος τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου, ἀφῆκε τὸ ἐπόμενον ὥραϊον ἐπίγραμμα

1. Μορὶα ἔσθ.

ὅπως τεθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου του: «Τὰ πλούτη μου δὲν συνίσταντο εἰς τὴν ἔκτασιν τῶν κτημάτων, ἀλλ' εἰς τὴν μετριότητα τῶν ἀναγκῶν μου.»

ΤΑΡΙΦΑ

Ἡ λέξις ταρίφα (δασμολόγιον) παράγεται ἐκ τῆς δμωνύμου πόλεως Ταρίφης ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, οὗ τὰς δύο ὄχθας κατέχοντες οἱ Μαυριτανοὶ ἐπέβαλλον φόρον ἐπὶ τῶν εἰσπλεόντων εἰς τὴν Μεσόγειον πλοίων. *

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Οὐαὶ τοῖς λαοῖς, οἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσιν ἱστορίαν. Ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν τῆς Γερμανίας εἶπεν· «ὁ μὴ φαγὼν τὸν ἄρτον του ἐν δακρυοῖς, ὁ μὴ γρηγορήσας καὶ δακρύσας περίφροντις ἐπὶ τῆς κλίνης του, δὲν γινώσκει ὕμᾱς, οὐράνιαι δυνάμεις.» Οὕτω καὶ οἱ λαοὶ, οἱ μῆτε παθόντες καὶ πενθήσαντες, μῆτε στενάξαντες καὶ δακρύσαντες, δὲν εἶνε ἄξιοι νὰ γινώσκωσι, νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ ἐξυπηρετῶσι τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ ἐρεθισμὸς δὲν εἶνε πάντοτε ἄγονόν τι, ἀλλ' ὑπεμφαίνει ζωὴν· οἱ δὲ ἐρεθιζόμενοι λαοὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τὸ τηκόμενον μέταλλον, ἐξ οὗ θὰ προέλθῃ ὁ ἀνδριᾶς. (John Lemoine.)

* * * Ἐξέταζε τὰς διαφόρους κλίσεις σου, ἰδίως ἐκεῖνας, ὅσαι βραδίως δύνανται νὰ σὲ ὠθήσωσιν ἢ καὶ τυχὸν σὲ ὠθησάν ἤδη εἰς ἀθέμιτον ἢ ἀνοίκειόν τινα πρᾶξιν, δι' ἣν ἥθελες ἐρυθριάσῃς, ἂν ἐγένετο γνωστὴ, καὶ καταπλήρῃς τὰς κλίσεις ταύτας, ἀφαιρῶν ἀπ' αὐτῶν πᾶσαν τροφὴν καὶ ἀποφεύγων πᾶσαν περίστασιν, δυναμένην νὰ διεγείρῃ αὐτάς· μᾶλλον δὲ πρᾶττε τὸ ἐναντίον ἐκείνου, ὅπερ σὲ συμβουλεύει νὰ πράξῃς τὸ ἀγενές σου πάθος. (Zschokke.)

* * * Ὁ ἄνθρωπος τοσοῦτον ὀλίγον χρόνον ἔχει ἐν τῇ βίῳ πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι τὸ ἀγαθόν, ὅσον ἔχει ὁ ἀλιεύων τοὺς μαργαρίτας· στιγμὰς τινὰς μόνον.

* * * Ὅσῳ ἐμβριθέστερον σκέπτεται ὁ νοῦς, τόσῳ ὀλιγώτερον λαλεῖ ἢ γλῶσσα, καὶ ὅσῳ προσεκτικώτερον ἐξετάζωμεν τὰ πράγματα, τόσῳ δυσκολώτερον ἐκφέρομεν γνώμην.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Προφυλακτικὰ μέσα τῶν ὀδόντων.

Α.ον—Καθάριζε καθ' ἑκάστην, πρωτὶ καὶ ἐσπέρας, τοὺς ὀδόντας σου παρατρίβων αὐτοὺς μὲ ἀπαλὴν βούρτσαν βεβρεγμένην εἰς ὕδατῶδες ὀδοντόσμιγμα ἢ ἔχουσιν ὀδοντότριμμα ξηρὸν ἢ ἐκλειγμάτωνδες, ἵνα ἐξαλειφθῇ ἡ ἀκαθαρσία ἥτις ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς ἢ τῆς ἡμέρας.

Β.ον—Πλύνε τὸ στόμα σου μετὰ τὸ φαγητόν.

Γ.ον—Μὴ μεταχειρίζεσαι εἰμὴ ξυλίνας ἢ ἐκ πτεροῦ ὀδοντογλυφίδας, ἀπόφευγε δὲ τὰς μεταλλίνας, χρυσᾶς, ἀργυρᾶς κλ.

Δ.ο—Ἀπόφευγε τὴν ζέστην καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ μάλιστα τὴν αἰφνιδίαν μετέβασιν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο.

Ε.ον—Μὴ προσπαθῇς ποτὲ νὰ συντρίψῃς σκληρὸν σῶμα, οἷον καρύδια κλ. διὰ τῶν ὀδόντων, μῆτε νὰ κόψῃς δι' αὐτῶν κλωστήν.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ἀραιώσεις πηκτῆς μελάνης.

Ἵνα καταστήσῃς τὴν μελάνην σου ῥευστοτέραν πρὸς τὸ γράφειν ταχύτερον, ἀραιώσον αὐτὴν διὰ κράματος ἐκ χολῆς βοῦς καὶ ὄζους. Σημειώσαι ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ πλύνεται ἐνίοτε τὸ μελανοδοχεῖον, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους, ὅπως μὴ καθίσταται πηκτὴ ἡ μελάνη.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἐκλογὴ κατοικίας.

Ἡ ἐπιτυχὴς ἐκλογὴ κατοικίας εἶναι ἔργον μεγάλης σπουδαιότητος. Πρῶτος ὅρος ὅν ἐπιβάλλει ἡ υγιεινὴ εἶναι τὸ νὰ κατοικῇ τις οἰκίαν εὐάερον καὶ ἔχουσιν παράθυρα πρὸς μεσημβρίαν διὰ τὸν χειμῶνα καὶ πρὸς βορρᾶν διὰ τὸ θέρος. Τὸν ἥλιον δὲν θέλομεν μόνον διὰ τὴν θερμότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον συντείνει πολὺ εἰς τὴν υγιεινότητα τῶν οἰκιῶν. Σκοτεινὸν κατάλυμα εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ἐπομένως νοσηρόν. «Ὅπου ὁ ἥλιος καὶ ἐπομένως τὸ φῶς δὲν εἰσέρχεται, ἐκεῖ εἰσέρχεται ὁ ἰατρός», λέγει παροιμία τις, καὶ εἶναι ἀληθεστάτη, διότι χωρὶς καθαρὸν ἀέρα καὶ χωρὶς φῶς τὰ πάντα μαραζινοῦνται, ὡς τὰ φυτὰ, τὰ κλειόμενα εἰς σκοτεινὰ μέρη. Εἰς τὰς κατοικίας μας λοιπὸν πρέπει νὰ ἔχωμεν πολλὰ παράθυρα καὶ πρὸ πάντων νὰ τὰ ἀερίζωμεν συχνά, ὥς ν' ἀνανεοῦται εὐκόλως ὁ ἀήρ τῶν κατοικοῦμένων δωματίων. Μόνη ἡ ἀναπνοὴ ἐντὸς μέρους κεκλεισμένου εἶναι ἀφορμὴ τῆς μεταβολῆς ἐπὶ τὸ νοσηρώτερον τοῦ ἀέρος. Διὰ τοῦτο τὰ πολλὰ παράθυρα χρησιμεύουν ἀνοιγόμενα ὅπως εἰσέλθῃ νέος καθαρὸς ἀήρ καὶ διωχθῶσι τὰ παραχθέντα μιάσματα. Ὅσῳ δὲ ἡ κατοικία εἶναι μικροτέρα, τόσῳ ἡ φροντίς τοῦ ἀερισμοῦ εἶναι ἀναγκαιοτέρα. Ἐντὸς τῶν μεγάλων πόλεων προτιμητέαι εἰσὶν αἱ συνοικίαι ὅπου εὐρίσκονται πλατεῖαι, κήποι καὶ μεγάλα δένδρα, μεγάλως συντελοῦντα εἰς τὸν καθαρισμὸν τῆς ἀτμοσφαιρας.¹

1. Ἐρμ. ἐκ τῆς Οἰκ. οἰκονομίας Σ. Κ. Θεοχάρους.